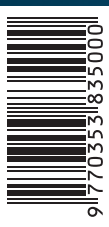

cijena 1.5 EUR

petak, 09. novembar 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1464 godina XXIX

ćeranje

IZMEĐU DVA MRAKA

**spomenik narodne revolucije
sele na čemovsko polje**

**GARAŽE UMJESTO
KULTURNOG DOBRA**

**zakon o
ekspropriaciji**

**UZMI SVE ŠTO
TI ŽIVOT PRUŽA**

FOKUS

- ĆERANJE:
Između dva mraka (Zoran Radulović) 8

DANAS, SJUTRA

- Pomračenje prošlosti (Esad Kočan) 11

MONITORING

- IZMJENE ZAKONA O EKSPROPRIJACIJI:
Leks specijalis za atraktivne lokacije
(Branka Plamenac) 12

- SLUČAJ IVANA VUKOVIĆA,
GRADONAČELNIKA PODGORICE:
Šampion obećanja (Milena Perović-Korać) 16

DRUŠTVO

- SPOMENIK NARODNE REVOLUCIJE
SELE NA ČEMOVSKO POLJE:
Garaže umjesto kulturnog dobra (Predrag Nikolić) 18

ALTERVIZIJA

- Sedamdeset godina posle (Milan Popović) 21

DRUŠTVO

- EU, NJEMAČA I BALKAN:
Bez Merkelove sve postaje nizvjesno (Mustafa Canka) 22

- ZORAN TOMČIĆ, DIREKTOR
FORENZIČKOG CENTRA U DANILOVGRDU:
Naukom protiv kriminala (Veseljko Koprivica) 24

OKO NAS

- SJEVER - GAZDOVANJE ŠUMAMA:
Iza tajkuna pustoš (Tufik Softić) 32

- KOLAŠIN - HAOS U TAKSI PREVOZU:
Ko poštuje zakon manje zarađuje
(Dragana Šćepanović) 34

INTERVJU

- NATAŠA KOVAČEVIĆ,
IZVRŠNA DIREKTORICA NVO GREEN HOME:
Taru moramo spašavati već danas (Zoran Radulović) 36

SVIJET

- IZBORI U SJEDINJENIM DRŽAVAMA: DJELIMIČNA
POBJEDA OBJE STRANE: Najgori scenario nije se
dogodio (Milan Bošković) 40

INTERVJU

- IZABELA KISIĆ,
IZVRŠNA DIREKTORICA
HELSINŠKOG ODBORA
ZA LJUDSKA PRAVA
U SRBIJI:
Građani su nezaštićeni
od samovolje države
(Veseljko Koprivica) 44

FOKUS

Skupovi poput
budvanskog sa kojih
se čuju izjave obojene
mržnom dar su DPS-u
i njegovim liderima.

Znaju oni dobro da se i *naše* i
njihovo stado ničega ne boji koliko
vukova koje vrebaju iz mraka. Zato
bez pogovora trpe kad ih čuvari,
svako malo, šišaju.
I u konačnom – pojedu.

STR
8-10

2. novembar 2018.
broj 1463.

26. oktobar 2018.
broj 1462.

ŠAMPION OBEĆANJA

Možda bi trebalo napraviti internet mobilnu aplikaciju *Moja Podgorica* pomoću koje bi se mogao vidjeti glavni grad o kom priča novi gradonačelnik. Jer takav na javi – ne postoji

STRANA 16

BEZ MERKELOVE SVE POSTAJE NEIZVJESNO

Posljednjih godina Njemačka je suštinski bila evropski lider u integraciji država Balkana u EU. Najavom odlaska kancelarke Merkel taj proces postaje mnogo neizvjesniji

STRANA 22

IZA TAJKUNA PUSTOŠ

Povlašćenim koncesionarima država je izdala koncesije na sedam godina, ali neki od njih, iako su im koncesije istekle još prije tri, četiri godine, i dalje gazduju beranskim i crnogorskim šumama, dok je najveći broj drvoprerađivača osuđen na propast bez sirovina za najosnovniju djelatnost

STRANA 32

NATAŠA KOVAČEVIĆ, IZVRŠNA DIREKTORICA NVO GREEN HOME TARU MORAMO SPAŠAVATI VEĆ DANAS

Samo deponije otpada na Tari su toliko velike da će nam trebati godine da ih uklonimo. Za degradaciju biodiverziteta postoje već opipljivi dokazi koje, očigledno, niko u državnim institucijama nije uzeo za ozbiljno, iako oni upozoravaju na devastacije staništa i desetkovanje vrsta

STRANA 36

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

V.d. izvršna direktorica:
Milena Perović-Korać

**Glavni i
odgovorni urednik:**
Esad Kočan

Redakcija:
Zoran Radulović (zamjenik glavnog i
odgovornog urednika), Predrag Nikolić
(šef deska), Marijana Bojanić, Mustafa Canka,
Tamara Kaliterna,

Petar Komnenić, Veseljko Koprivica,
Olivera Lakić, Milena Perović-Korać, Branka
Plamenac, Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Milka Tadić-Mijović,
Miodrag Vukmanović

Kolumnisti:
Ferd Muhić, Milan Popović, Filip Kovačević,
Gradimir Gojer, Zoran Pusić

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretplata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretplata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD USD 138
AUSTRALIJA AUD 230
EVROPA EUR 95
ŠVAJCARSKA SHF 161

Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

Zakorači u vrijeme

Sigurno ste nekad poželjeli da televiziju, kao i novine, možete "prelistati".

Da se možete vratiti unazad da pogledate nešto što ste propustili ili nešto što vam je toliko nevjerojatno da ga morate pogledati više puta.

MOVE usluga donosi vam upravo to!

Premotajte na vašem TV uređaju preko 200 vrhunskih kanala - do 7 dana unazad!

Da biste koristili MOVE uslugu ne morate da imate SMART TV - ova fenomenalna usluga važi za SVE modele TV uređaja!

7 DANA
unazad

200+
programa

◀ vrh SERIJE

◀ top FILMOVI

m-tel Imate prijatelja!

www.mtel.me / info line: 1600

MOVE usluga je na raspolaganju korisnicima BOX paketa, po odgovarajućim cijenama. Više informacija na www.mtel.me.

MILIĆEVIĆ PROTIV CRNE GORE

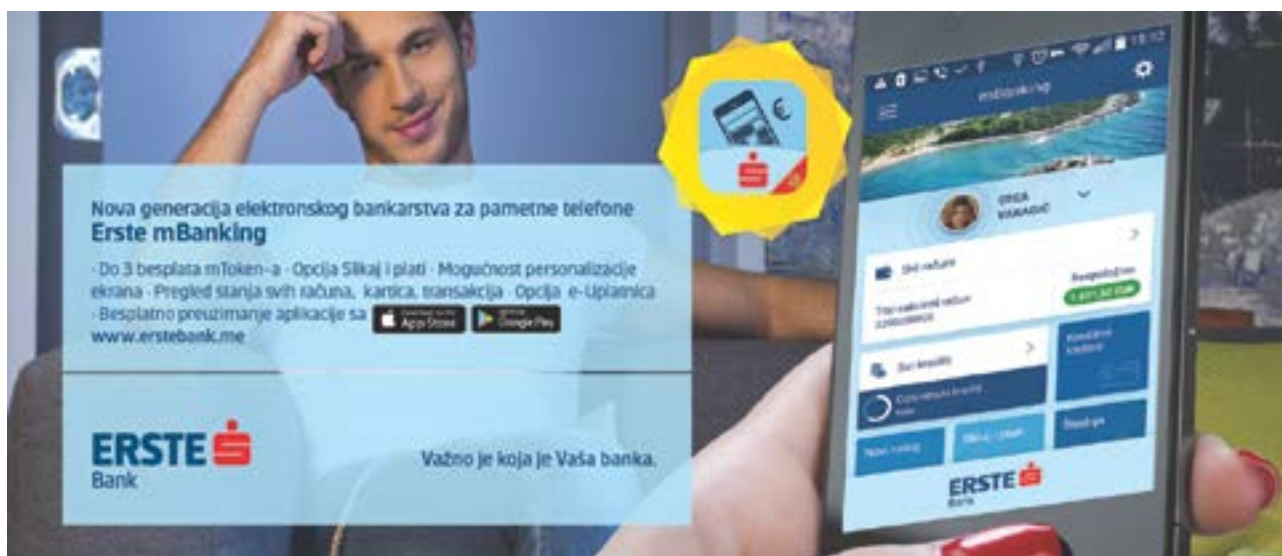
U presudi Milićević protiv Crne Gore, Evropski sud za ljudska prava je jednoglasno utvrdio da je Crna Gora prekršila pravo na poštovanje privatnog života podnosioca predstavke jer ga nije zaštitila od napada mentalno oboljele osobe, koja je imala istoriju nasilničkog ponašanja. Milićevića je X osoba napala u februaru 2013. godine, u njegovom kafiću,

i nanijela mu povrede glave. Prethodno mu je prijetio, i Milićević ga je prijavio policiji nekoliko dana prije napada. X je zatim uhapšen, krivično gonjen, i određeno mu je obavezno psihijatrijsko liječenje. Istovremeno, X je oglašen krivim i za nanošenje lakih tjelesnih povreda drugom čovjeku kojeg je napao nožem četiri mjeseca prije napada na podnosioca predstavke.

Evropski sud je utvrdio da je policija bila obaviještena o prijetnjama i da je morala biti svjesna mogućnosti da se dogodi napad.

Evropski sud je utvrdio da su vlasti prekršile pozitivne obaveze države na osnovu člana 8 Konvencije, time što nisu preduzele dovoljne mjere da zaštite privatni život podnosioca predstavke, imajući u vidu dotadašnje nasilničko ponašanje osobe X.

Podnosiocu predstavke je dosuđeno 4.500 eura na ime naknade nematerijalne štete i 3.000 eura troškova postupka. Presuda će postati pravosnažna ako u roku od tri mjeseca ne bude upućena u nadležnost Velikog vijeća.

ODBOR ZA REFORMU IZBORNOG ZAKONODAVSTVA

GVOZDENOVIĆ NA ČELU

Potpredsjednik Skupštine **Branimir Gvozdenović** će biti predsjednik Odbora za reformu izbornog zakonodavstva. Njegov zamjenik biće **Strahinja Bulajić** iz DF-a. Članovi Odbora iz Demokratske partije socijalista su **Miodrag Vuković**, **Marta Šćepanović** i **Predrag Sekulić**.

Predstavници DF-a u odboru biće **Branka Bošnjak** i **Predrag Bulatović**. Socijaldemokrate će predstavljati **Boris Mugoša**. Predstavници manjinskih stranaka biće **Ervin Ibrahimović** i **Genci Nimanbegu**.

Skupština Crne Gore je 30. oktobra usvojila odluku o obrazovanju Odbora za reformu izbornog i drugog zakonodavstva.

Predstavници Demokrata i Građanskog pokreta URA neće učestvovati u radu tog privremenog tijela.

BOX 4 PAKET

Postani korisnik BOX 4 paketa i dobijati najbolje od svega u super kombinaciji! Uživaj u Internetu, televiziji, fiksnoj i mobilnoj telefoniji uz mjesečnu pretplatu od samo 19,99 eura i poklon telefon Alcatel A3!

PRETPLATA
19,99
EUR
prvih 12 mjeseci

100GB
mobilnog interneta
5000 minuta
u m:tel mreži

PREKO
200
TV KANALA

INTERNET BRZINE
100Mb

500
MINUTA
ka svim fiksnim
mrežama u CG

POKLON
TELEFON
ALCATEL A3

Prilagodljiva kampanja se odnosi na sve nove korisnike BOX 4 paketa, uz potpisivanje ugovora na 24 mjeseca. Akcija traje do isteka valjanosti do 31.10.2018.

PREDLOG ZAKONA O DRŽAVNIM NAGRADAMA

REDEFINISANJE

Trinaestojulsku nagradu, pored kulturnih poslenika, moći će da dobiju privrednici, ljekari, inženjeri, ekonomisti, arhitekta, pravnici, institucije kulture, privredni subjekti, predviđeno je novim zakonom o državnim nagradama.

Na taj način, kako je obrazloženo, nagrada dobija širi kontekst, afirmiše vrijednosti i u drugim oblastima društvenog života, pa može da stimuliše i druge sektore na bolje rezultate rada i djelovanja.

Propisano je da tri godišnje *Trinaestojulske nagrade* moraju biti dodijeljene za različite oblasti.

„Novim zakonom broj članova žirija za ovu nagradu povećan je sa pet na sedam zbog prepoznate potrebe da bude angažovan veći broj stručnih lica iz različitih oblasti za koje se nagrada dodjeljuje“, kaže se u obrazloženju

Predlog zakona o državnim nagradama utvrdila je Vlada 4. oktobra, a ove nedjelje je dostavljen Skupštini.

Novim zakonskim rješenjima je redefinisao koncept i *Njegoševе nagrade* – ona će se dodjeljivati za ukupan stvaralački opus, što je, kako je navedeno, primjerenije njenom značaju i u većoj mjeri doprinosi valorizaciji cmogorskog kulturno-istorijskog konteksta.

Odredbama koje se odnose na nagradu *Petar Lubarda*, uspostavlja se novi koncept po kojem je ona namijenjena vrednovanju ukupnog stvaralačkog opusa umjetnika.

iz pera
Luke Lagatora

• Montenegro - Bad Luck

BRISANJE TEZGI I KIOSKA, jer gradska vlast neće da Budva i dalje bude vašarište. Nova gradska uprava je Planom privremenih objekata „izbrisala“ ukupno 250 privremenih lokacija — tezgi, štandova, kioska, ugostiteljskih terasa sa gradskih šetališta Budve, Petrovca, Svetog Stefana i Bečića. Gradonačelnik **Dragan Krapović** poručio je da je došao kraj tome da se Budva naziva vašarom i da je sada vrijeme da se napravi rez. Sekretar za urbanizam **Stevo Davidović** je naveo da je u Budvi izbrisano 187 lokacija, od kojih 95 lokacija na šetalištu a 50 lokacija na Sajmu, te 42 lokacije u drugoj zoni. „U Bečićima je manje 39 lokacija, osam u Petrovcu, četiri na Jazu pet na Svetom Stefanu, pet autoperionica i tri parkinga“, predočio je Davidović i naveo da će se sve lokacije, od ugostiteljskih terasa, do kioska naći na tenderu. Ovo je izazvalo burnu reakciju brojnih dosadašnjih zakupaca privremenih objekata, koji su zahtijevali da se njihovi objekti ponovo vrate u plan.

PLUS

OMLADINSKI KLUB, napravljen je od podruma u Srednjoj ekonomskoj školi „Mirko Vešović“ u Podgorici. Učenici, njih 20, na čelu sa profesoricom **Ljiljanom Milonjić**, preuredili su zapušteni podrum prostor i od njega napravili prostoriju za druženje, učenje i organizovanje raznih edukativnih i kulturnih aktivnosti. „Djeca su samo mala kada im se ne da šansa da budu velika. Sve znaju, ali iz drugog ugla. Ovakve stvari daju ljudima vakcinu. Učenici su u školu dolazili prljavi, pocijepani, uništavali novu odjeću, patike, čak i prehladeni, ali mislim da znaju da su radili nešto mnogo bitnije od školskih aktivnosti“, kazala je profesorica Ljiljana Milonjić.

KOTOR BEZ BAZENA - grad sa dva evropska šampiona u vaterpolu, iz kojeg je poteklo više od polovine reprezentacije koja je 2008. osvojila evropsko zlato u Malagi, već dvije godine nema zatvoreni bazen. Zbog toga mlade nade ovog sporta na treninge idu u Budvu.

„To je bilo ne tako davno: *Primorac*, evropski prvak, *Cattaro* osvajač Evropskog kupa. U istoj godini dva najznačajnija trofeja u Kotoru, a evo gdje smo sada došli, da ta dva kluba nemaju praktično gdje da treniraju“, ističe **Mirko Vičević** iz VA *Cattaro*.

Prijestonica crnogorskog vaterpola već dvije godine nema zatvoreni bazen, a mlade nade iz dva evropska šampionska kluba na treninge putuju u Budvu.

MINUS

TUŽILAŠTVO I POLICIJA ni šest mjeseci od pokušaja ubistva novinarkе **Olivere Lakić** nijesu ni na tragu napadačima i nalogodavcima tog zločina. Nepoznati muškarac 8. maja je sa leđa ranio novinarku u nogu ispred njenog ulaza, nešto prije 21 čas, nakon što je po povratku s posla parkirala automobil i krenula da uđe u zgradu. Istražni organi još nijesu na tragu napadačima ili nalogodavcima. Iz podgoričkog Višeg državnog tužilaštva i Uprave policije *Vijestima* nijesu odgovorili da li imaju nove tragove koji bi potencijalno doveli do onih koji su pucali ili naredili napad na Lakićevu.

IDENTITETSKE IGRE IZMEĐU DVA MRAKA

• VRIJEME DARIVA-
NJA: Đukanović i
Bećković na Cetinju

Ćeranje repa

Skupovi, poput budvanskog, sa kojih se čuju izjave obojene mržnjom dar su DPS-u i njegovim liderima. Znaju oni dobro da se i naše i njihovo stado ničega ne boji koliko vukova koji vrebaju iz mraka. Zato bez pogovora trpe kad ih čuvari, svako malo, šišaju. I u konačnom – pojedu

Ništa novo. I ništa dobro. Plima pokrenuta odlukom vlasti o novčanim kaznama za sve one koji pokazu kako ne poštuju državne simbole – uz poziv *prosvijetljenim* stanovnicima Crne Gore da ih revnosno špijaju nadležnima – nastavljena je zahtjevom da se iz školske lektire protjeraju „nepodobni“ pisci (**Danilo Kiš** i **Njegoš**). Pod optužbom da su svojim djelom podstrekivali vjersku i nacionalnu mržnju. Ponajviše, doduše, među onima koji ih, uz izuzetne izuzetke, nikad nijesu čitali.

Slijedio je nastavak priče o *limenci* koja je, voljom **Amfilohija Radovića**, mitropolita Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori (SPC), a uz pomoć vazduhoplovstva vojske nekadašnje zajednice SCG, helikopterom dopremljena na vrh Rumije, uoči referenduma, u ljeto 2005. Suprotno pisanim i nepisanim zakonima i običajima tog kraja i svekolike Crne Gore. *Limenka* je od tada umjesto za pronošenje riječi Božje (ne laži, ne ukradi, ne ubij... voli bližnjega svoga) služila za širenje straha

i huškanje na stare, provjerene, podjele po vjerskoj i nacionalnoj osnovi. Kad god bi se političarima, sa i bez mantije, to učinjelo kao pogodan način za zamagljivanje stvarnih, egzistencijalnih problema sa kojom se nosi većina građana ove zemlje.

Priča je aktuelizovana nakon što su čelnici SPC-a odlučili da *limenku okamene* (oblože kamenom) a vlast odgovorila novim obećanjem da će – u ovom slučaju – postupiti po zakonu. Jednog dana. Amfilohije je potom, i preko novina, pisao premijeru **Dušku Markoviću**. Koji mu je na isti način, i preko novina, odgovorio. Iz prepiske smo zaključili da se međusobno ne poštuju baš previše. Iako se, možda, vole. Dok, zasigurno, dobro sarađuju.

DPS je, ostajući na poznatom terenu, priču nastavio zahtjevom da se po hitnom postupku izglasa zakon o crnogorskom jeziku. „Zakonima smo do sada razradili skoro sve simbole Crne Gore, imamo Zakon o Glavnom gradu, Zakon o prijestonici, imamo Zakon o državnim simbolima, jedino su zakonom nerazrađeni ostali jezik

i pismo“, obrazložio je staru/novu ideju predsjednik Odbora za ustavna pitanja Skupštine CG **Miodrag Miško Vuković**.

Zaboravio je da pomene kako, iz javnosti nedokučivih razloga, nemamo ni zakon o vladi ni zakon o skupštini. Ili oni nijesu stvar identiteta i državne prepoznatljivosti. Za razliku od, recimo, **Mila Đukanovića** koji je, nedugo nakon pobjede na predsjedničkim izborima (nezakonite i neosporene) dobio svoj Zakon o predsjedniku. Zlu ne trebalo.

Potom su naša preganjanja dobila i međunarodni karakter.

Kako i dolikuje današnjim vremenima i vlastima, vijest da su crnogorske vlasti četvorici velikosrpskih nacionalista zabranile ulazak u Crnu Goru stigla nam je – iz Beograda. **Aleksandar Vučić** je obznanio kako ga je srpski ministar unutrašnjih poslova **Nebojša Stefanović** obavijestio da je ulazak

u Crnu Goru zabranjen akademiku **Matiji Bečkoviću**, istoričarima **Čedomiru Antiću** i **Aleksandru Rakoviću**, i profesoru Pravnog fakulteta u Prištini **Dejanu Miroviću**.

„Ono na šta su se pozvali u jednoj rečenici je ugrožavanje sigurnosti i bezbednosti Crne Gore“, prepričao je Vučić obrazloženje iz Podgorice, manje-više isto ono koje nam je – već iste večeri – ponudila i naša Vlada. Objašnjavajući kako spisak „nepodobnih“ – ne postoji. Ali potvrđujući da je pomenutoj četvorci ulazak u Crnu Goru, ipak, zabranjen. Uz još neke četiri stotine osoba iz tzv. kriminalnog miljea za koje se od ranije zna da na našoj teritoriji nijesu dobrodošli. Dok ih se ne pozove.

Tek, ministar **Nuhodžić (Melvudin)**, ministar policije – prim. *Monitora*) je obavijestio članove Kolegijuma da ne postoje spiskovi nepoželjnih osoba, osim pojedinaца iz kriminalnog miljea, navedeno je u

saopštenju iz Skupštine Crne Gore.

Dok su iz komšiluka, iz zgrade Vlade, ukazali da je njihova „Ustavna i moralna obaveza da od nedobronamjernih pojedinaca štite stabilnost i bezbjednost zemlje, ali i spokoj svih građana, uključujući i državotvorna, patriotska i nacionalna osjećanja najvećeg broja njih...“. Zato su se odlučili za pristup koji nema veze sa zabranom slobode mišljenja, iako im se tako nešto, kažu, želi podmetnuti (njima!?) „već se jedino i isključivo odnosi na sprečavanje stranih državljana da u Crnoj Gori izazivaju ili podstiču netrpeljivost, vrijeđaju ugled ili slave nasilni nestanak Crne Gore“.

Konačno, da bi otklonili moguće zabune, iz Vlade su saopštili kako ne postoje „nikakvi spiskovi nepoželjnih osoba“. Nadležni „u svakom konkretnom slučaju“ vrše procjenu i donose zaključak. Koji služba potom prosljedi gdje treba. Po principu jedan problem – jedna odluka.

Dodatno smo saznali da, prema onome što propisuje Zakon o strancima, procjenu kome (ne)treba zabraniti ulazak u Crnu Goru rade službenici Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB). Da li je to posao lično za direktora **Dejana Peruničića**, još ne znamo. Službena je tajna i koliko su se pri donošenju ove i sličnih odluka službenici ANB-a koristili savjetima dugogodišnjeg direktora, aktuelnog premijera Duška Markovića.

Sledeći čin naše tragikomedije donio je na scenu i nove glumce. Opozicione.

Da je živ kralj Nikola, vlasti bi ga stavile na spisak nepoželjnih Srba u Crnoj Gori, obznanio je svoja saznanja **Marko Kovačević**, portparol Nove srpske demokratije (NSD), komentarišući zabranu ulaska osobama koje su najavljivane kao glavne zvijezde na priredbama povodom vijeka od održavanja tzv. Podgoričke skupštine (njen službeni naziv bio je: Velika narodna skupština srpskog naroda u Crnoj Gori). Na kojoj je, pored odluke da Crna Gora

Matija i DPS bratija

Crnogorska nacija je rođena poslije i nestaje prije mene, slagao je Matija Bečković sa glavnog podgoričkog trga, dok se SFRJ raspadala u krvi.

Za tu i slične izjave DPS režim ga je u Budvi 1995. nagradio književnom nagradom **Stefan Mitrov Ljubiša**.

Slijedile su nova ponižavanja i nove nagrade.

„Crne Gore nema bez slobode, Bečkovićevo pjesničko djelo, estetski mjereno i izmjereno, uvrstilo se u svesremne spomenike takvoj, slobodnoj Crnoj Gori“, kazivao je Đukanović dok je, 1998, na Cetinju Matiji darivao Njegoševu nagradu. „I kada se učini da se onaj njegoševski čovjek nekud izgubio, zajedno sa svojim pregnućem, sviješću i slobodom – dokle god njegoševski pjesnički filozofski amanet odjekuje – Njegoš je među nama“, govorio je Đukanović sve računajući koliko će mu taj performans donijeti glasova.

„Njegoš je izdajnik ove današnje Crne Gore“, besjedio je akademik Bečković dok je prihvatao nagradu **Marko Miljanov**, koju mu je Udruženje književnika Crne Gore dodijelilo 2016. godine, za knjigu *Praha oca poezije*.

Kada je Matija u Crnu Goru počeo dolaziti u aranžmanu opozicije, DPS se ljutnuo: „On ne priznaje državu Crnu Goru, njen jezik, pismo, istoriju, niti ijedan napor usmjeren ka boljitku i prosperitetu građana“. Njegovim domaćinima (vladajuća koalicija u Budvi) prebacili su da pokušavaju „prekrojiti sadašnjost praveći podjele i šireći mržnju, postavljajući na pijedestal one poput Matije Bečkovića“.

Nijesam bio omiljen kod crnogorske političke elite, rekao je Bečković publici koja je u Budvi, prije nešto više od dva mjeseca, pratila njegovo pjesničko veče: „Voljeli su me, ali tajno“.

Sad mu, jednako tajno, brane da dođe. Što ne znači da mu ne šalju darove. Kao što i on zna da ih svakom kapljom mržnje koju raspe oko sebe – jača.

postaje sastavni dio Kraljevine Srbije, izglasana i odluka da se kralju **Nikoli Petroviću** i njegovoj porodici zabrani povaratak u Crnu Goru. A njihova imovina oduzme.

Onda nas je Kovačević podsjetio kako su, „u zemlji koju su proslavili i kralj Nikola i Matija Bečković“, posmrtni ostaci kraljevskog para, 1989. godine, vraćeni na Cetinje „koje sada mrzi narod kom je njihov kralj pripadao srcem i dušom“. Kralj je, zbori Kovačević demonstrirajući razumijevanje istorije, želio da sprži neprijatelje svog naroda. A pošto ga Cetinje mrzi, „elementarna logika ukazuje, da bi kralj Nikola danas želio da sprži skoro čitavo Cetinje...“.

Nastavak priče stigao je iz Budve sa, kako je najavljeno, centralne proslave obilježavanja stotinu godina od oslobođenja Boke Kotorske i ujedinjenja Srbije i Crne Gore. Održane pod sloganom *Pokoljenja djela sude*.

Antić i Raković, dvojica od četvorice „nepoželjnih“ i „nesuđenih“ govornika obratili su se okupljenima preko video linka. Srpske zemlje, srpsko more... i slične bezbroj puta ponovljene priče zbog kojih, ruku na srce, nijesu ni trebali dolaziti. Ima i domaćih za tu poetiku.

• ČUŠ TI – NEKI SE IZJAŠNJA-
VAJU KAO CRNOGORCI:
Momčilo Krivokapić u Budvi

• SPISAK MANJE ILI VIŠE,
VAŽNO JE ČERANJE: Duško
Marković, Melvudin Nuhodžić
i Veselin Veljović
foto: gov.me

Bivši predsjednik Crne Gore **Momir Bulatović** iznio je interesantno opažanje: „Kad bi malo razmislili današnji crnogorski vlastodršci bi postali svjesni – da nije bilo 1. decembra 1918, ne bi bilo ni majskog referenduma iz 2006. i takozvane obnove državne samostalnosti Crne Gore“. Ostalo je nejasno da se Momir nije malo zabunio. Pa pomiješao referendum iz 2006. sa tzv. referendum o nezavisnosti koji je on organizovao u zimu 1992. Uz sedmodnevnu kampanju i pitanje na koje se moglo odgovoriti na samo jedan način: „Da li ste za to da Crna Gora kao suverena republika nastavi živjeti u zajedničkoj državi Jugoslaviji potpuno ravnopravno s drugim republikama koje to žele?“

Iz nekog razloga tog se glasanja ne sjećaju ni Bulatović ni Đukanović.

Zvijezda budvanske večeri bio je, ipak, sveštenik SPC iz Kotora **Momčilo Krivokapić**. Krenuo je istorijom: „Odreda ljudi ne znaju da Boka nikada nije bila Crna

Gora... Boka se ujedinila sa Srbijom direktno, a ne preko Podgoričke skupštine“.

Potom se zagledao u priželjkivanu budućnost

(tome, zapravo, i služi ovakva proslava Podgoričke skupštine): „Gore glavu srpski narode Boke Kotorske. Prošli su svi okupatori pa će proći i ovi. Ničija nije gorjela do zore“.

Iz pažljivo sročene besjede, koja je zvučala kao pokušaj da se nadomjesti opravdano odsustvo Bečkovića, valja izdvojiti još neke poruke. „Postoje neki koji mrze sve srpsko“, kazao je Krivokapić. Da bi u sledećoj rečenici demonstrirao i vlastito čojstvo i junaštvo: „Danas kada je Boka u Crnoj Gori, neki se izjašnjavaju kao Crnogorci, primjenjujući komunističku mantru o postojanju crnogorske nacije“.

Prema izvještajima iz Budve, niko od prisutnih nije našao za shodno da reaguje na Krivokapićeve uvrede. Slažu se? Ili ih je strah da pokažu neslaganje?

Skupovi poput budvanskog sa kojih se čuju ovakve izjave obojene mržnom i isključivošću su dar DPS-u i njegovim liderima. Znaju oni dobro da se i *naše* i *njihovo* stado ničega ne boji koliko vukova koji vrebaju iz mraka. U tom strahu bez pogovora trpe kad ih čuvari svako malo, šišaju. I u konačnom – pojedu. Dok se oni međusobno plaše. I ćeraju.

Zoran RADULOVIĆ

Pomračenje prošlosti

Piše: Esad KOČAN

» U sjenci domoljubive vriske, božanstvene rijeke - Tara i Cijevna – postaju žrtve sistemskog zločina, s ove i s one strane granice. Pripravljajući se zakon koji će omogućiti vladi da bez sudske presude, oduzima vlasnicima ono što silnima zapadne za oko. Ozakonjena pljačka društva je san svake mafije. Đukanović u tom poslu ima silne partnere. U vlasti i u opoziciji. U civilu i u mantiji

Prvo, najočiglednije. Odluka da se *neformalno* zabrani ulazak Matiji Bečkoviću i još trojici srpskih nacionalnih radnika, (Čedomiru Antiću, Aleksandru Rakoviću, Dejanu Miroviću) u Crnu Goru, višestruko nadilazi kompetencije policijskih službi, tajnih i javnih. Morali su je aminovati glavni - Milo Đukanović i Duško Marković. Šef režima i njegov bivši dugotrajni šef tajnih

službi, nijesu previdjeli da će buknući novi plamen identitetskih strasti i podjela, a Matija i društvo biti prisutniji u Crnoj Gori, nego da po njoj šetaju. Odluku o zabrani su donijeli baš zato što su znali kakve će učinke imati. Njima su podjele - život.

U sjenci domoljubive vriske, božanstvene rijeke - Tara i Cijevna – postaju žrtve sistemskog zločina, domaće i albanske braće po halapljivosti i bezdušju. Istovremeno, skupština pripravlja zakon koji će omogućiti Vladi da po nahođenju, bez sudske presude, oduzima vlasnicima ono što silnima zapadne za oko. Opljačkani neka se žale. Pljačkašima. Ozakonjena pljačka društva je gotovo savršen zločin. San svake mafije. Taj san se ne može trajno realizovati ako se ne uništi mogućnost stvaranja političke i

društvene alternative. To rade Đukanović i Marković. Njihovi saveznici su svi koji pomažu da se društveni život svede na izvikivanje identiteta.

Ova buka i bijes što se šire liče na devedesete. Ali, samo liče. Ni u isti pakao se dvaput ne može ugaziti. Ovo je nacrt budućnosti kao pomračenje prošlosti. I svijet i mi smo danas gori nego devedesetih. Amerika

se nekako nosi sa Trampom, ali *trampizam* kao požar hara Evropom. Po mnogo čemu, Đukanović je pionir trampističkog vladanja društvom – prljavim, krupnim kapitalom, batinom i lažima.

Kad bi kriterijumi za zabranu ulaska Matiji Bečkoviću i društvu u Crnu Goru, bili dosljedno sprovedeni – Demokratskoj partiji socijalista bi, kao antidržavnom udruženju koje kontinuirano ruši temelje ustava, odavno bio zabranjen rad. Nije samo DPS, pokazatelj našeg pada. Tu su partije koje se lažno predstavljaju kao zastupnici manjina, a stvarno su, na čelu s Bošnjačkom strankom, režimski povjerenici, krivi svjedoci zaduženi da za pregršt privilegija peru Đukanovićevu biografiju. Tu su i SD i LP, svjedočanstva poraza jednog sna.

Tu su režimski intelektualci. Ne može biti da i oni ne osjećaju mučninu zbog odluke vrha da zabrani Bečkoviću ulazak u Crnu Goru. To je, uz ostalo, praktična kritika njihovih potencijala. Pozivajući u ispomoć policiju, gospodar im poručuje da su nekadri da se na propagandnom polju nose sa Matijom Bečkovićem. Prišutjeli su se. Čak i oni duboko u sebi znaju koliko je Đukanovićeva Crna Gora krhka. Na dugi rok - nebranjiva. Utoliko je čemernije i opakije njihovo služenje. Baš to, da Crna Gora bude isto što i Đukanović, žele oni koji bi da je ne bude. Osim kao folklorni ukras.

Naravno, tu je i dominantna srpska politička ponuda u Crnoj Gori. Lažno opoziciona. Dragovoljni zatočenik propalih projekata iz minulog vijeka - 1918, 1941, 1990. Skoro trideset godina nakon sloma posljednjeg svesrpskog poduhvata, evo, kao vjesnike spasenja, nude Momira Bulatovića i Matiju Bečkovića. Neki lideri DF-a su se upregli da kao stožer za okupljanje srpske zajednice u Crnoj Gori promovišu 1. decembar 1918.. Kao sjećanje i kao smjernicu za budućnost. Znaju oni da taj kontroverzni i kompleksni datum mnogi u Crnoj Gori doživljavaju kao vlastiti poraz. Znaju i da tako Đukanoviću pomažu da odigra ulogu državnog zaštitnika. Ali, znaju i da taj datum ima ogroman manipulatorski potencijal, i da paljenje baklji može donijeti glasove dovoljne za opstanak u prljavim kazalištu. U svojstvu gubitnika.

Sve je u ovdašnjem srpskom političkom klubu sitnež za Amfilohija. Naravno da je i mitropolit SPC-a znao šta će izazvati njegov nastavak radova na Rumiji. Baš zato je krenuo u akciju. Đukanović mu je s druge polovine terena podigao saučesnički palac. Tako majstore. Gazimo dalje. Do kraja. U kojem, ko god od njih da pobijedi – Crna Gora gubi.

Leks specijalis za atraktivne lokacije

Izmjenom niza zakonskih rješenja Vlada **Duška Markovića** zaokružuje projekat potpunog obespravljenja građana Crne Gore i lokalnih samouprava sa ciljem nesmetanog gazdovanja vrijednim prostorom, nepokretnostima koje su ostale izvan njene kontrole.

Nakon formiranja Javnog preduzeća *Morsko dobro* kojim je primorskim gradovima oduzeta obala, ekonomski najvrednije područje, na red je došlo i šire kopno na kojem je lokalnim upravama ukinuto pravo urbanističkog planiranja, donošenja lokalnih planskih dokumenata i izdavanja dokumentacije za gradnju objekata.

Završni udarac u totalnoj centralizaciji i kontroli prostora stigao je u vidu predloga izmjena Zakona o eksproprijaciji, koji je Skupštini podnijela grupa od pet poslanika DPS-a, **Predrag Sekulić, Marta Šćepanović, Nikola Rakočević, Željko Aprčević i Jovanka Laličić**. Suština izmjena postojećeg Zakona o eksproprijaciji sastoji se u tome da se postupak oduzimanja privatne imovine skрати i dovede do savršenstva tako da vlasniku nepokretnosti, zemljišta, voćnjaka, zgrada, kuća ili lokala, ukoliko je nezadovoljan visinom naknade koju mu oduzimač imovine dodjeljuje, ostaje pravo da obija pragove sudova, dok je njegova imovina otišla u nepovrat.

Poslanici potpisuju predlog po kojem – država može po hitnom postupku oduzeti privatnu imovinu i ući u njen posjed uz isplatu naknade u iznosu koji Vladina komisija

Suština izmjena postojećeg Zakona o eksproprijaciji sastoji se u tome da se postupak oduzimanja privatne imovine skрати i dovede do savršenstva tako da vlasniku nepokretnosti, zemljišta, voćnjaka, zgrada, kuća ili lokala, ukoliko je nezadovoljan visinom naknade koju mu oduzimač imovine dodjeljuje, ostaje pravo da obija pragove sudova, dok je njegova imovina otišla u nepovrat

procijeni pravičnim. Ako vlasnik nije zadovoljan visinom naknade može se žaliti sudu, ali žalba ne odlaže izvršenje rješenja o eksproprijaciji.

I ne samo to, „korisnik eksproprijacije može podnijeti zahtjev za stupanje u posjed na nepokretnost koja je predmet eksproprijacije prije pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji, ali ne i prije izvršenosti rješenja o eksproprijaciji, ako je to neophodno zbog hitnosti realizacije postupka eksproprijacije ili sprečavanja nastupanja znatne štete. Zahtjev se podnosi nadležnom organu uprave koji je dužan da odluči bez odlaganja... I da naloži vlasniku nepokretnosti da preda nepokretnost koja je predmet eksproprijacije korisniku... Žalba na odluku ne odlaže izvršenje odluke” predlažu poslanici u ovom naredbodavnom tekstu sačinjenom u duhu odluka nekadašnjih prijedloga sudova.

Predlogom se takođe traži da se doda stav da je postupak eksproprijacije hitan, te da se rok za odlučivanje Vlade po zahtjevu

za eksproprijaciju skрати sa 60 na 30 dana. Traži se i dodavanje člana da je „vlasnik nepokretnosti dužan da dozvoli vršenje pripremnih radnji” za realizaciju određenog projekta.

Što znači da dozvoli investitoru ulazak na svoju privatnu imovinu i prije okončanja postupka eksproprijacije.

Koliko je samo nadmene moći sažeto u ovom predlogu riječima – stupanje u posjed, hitnost, bez odlaganja, predaja nepokretnosti... Kao da je ratno stanje. Može se samo pretpostaviti kako će primjena ovih stavova teći u praksi. Ko se namerači na nečije imanje, stvar je gotova bez ikakvih izgleda vlasnika da oduzimanje imovine spriječi.

Izmjene važećeg Zakona o eksproprijaciji nije zatražilo Ministarstvo finansija, čime je izbjegnuta obaveza izlaganja predloga na javnu raspravu i uvid zainteresovanih građana, lokalnih uprava i nevladinih organizacija. Time je spriječeno ponavljanje

događaja iz 2015. godine, kada je Vlada pokušala da ista ova rješenja progura u Skupštini. Pokušaj je propao jer su građani i NVO, uglavnom iz primorske regije organizovali proteste ispred zgrade parlamenta.

Pokušaj sređivanja Zakona o eksproprijaciji po mjerilima zainteresovanih investitora, u to vrijeme uglavnom onih koji su planirali izgradnju turističkih kompleksa na primorju, dobio je negativne ocjene Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, koji je ocijenio da su predložene izmjene suprotne Ustavu. Predstavnici Delegacije EU u Podgorici tada su upozorili Vladu na obaveze poštovanja međunarodnih konvencija o ljudskim pravima.

Sadašnji, ponovljeni postupak izmjena, prati potpuna netransparentnost.

Šta im se priprema u budućnosti građani su mogli saznati jedino ako su pratili skupštinsku raspravu. Preko koje su obaviješteni da je iz postupka eksproprijacije imovine izuzeta uloga

suda u određivanju visine pravične naknade.

„Suština izmjena je u tome da je rješenje o eksproprijaciji kojim se oduzima imovina i određuje visina pravične naknade – pravosnažno”, naglasila je poslanica Šćepanović.

Građanima je za utjehu „obezbijedena” sudska zaštita pred redovnim sudovima pred kojim tužbom mogu da traže nadonkadu štete, ali ne i povrat svoje imovine.

Niz je ciničnih primjedbi predlagača kako se izmjenama jača pravna sigurnost građana kojima se otima imovina. Poput podatka da umjesto dosadašnja tri člana komisije koja određuje visinu naknade, to će raditi pet članova, koje imenuje Ministarstvo finansija, organ Vlade koji sprovodi eksproprijaciju. Isti organ jednim aktom oduzima imovinu i određuje cijenu pravične naknade.

Novina je i da građanin kome se oduzima imovina može aktivno da sudjeluje u procesu oduzimanja...

Kako se nezvanično saznaje,

Poslanici DPS
a-Predrag Sekulić,
Marta Šćepanović,
Nikola Rakočević, Željko
Aprcović i Jovanka Laličić
potpisuju predlog po
kojem - država može
po hitnom postupku
oduzeti privatnu imovinu
i ući u njen posjed uz
isplatu naknade u iznosu
koji Vladina komisija
procijeni pravičnim. Ako
vlasnik nije zadovoljan
visinom naknade može
se žaliti sudu, ali žalba ne
odlaže izvršenje rješenja
o eksproprijaciji

najnovije izmjene iznuđene su zbog hitnosti oduzimanja zemljišta na trasi budućeg autoputa uz istovremeno otvaranje mogućnosti za eksproprijaciju atraktivnih zemljišnih parcela na primorju za potrebe investitora koje preferira Vlada.

Predlagači odlučno negiraju tvrdnje da se eksproprijacija može vršiti za potrebe izgradnje hotela i turističkih rizorta.

Hoteli, turistički kompleksi, vile i naselja, nisu više objekti od javnog interesa. Novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata ukinut je član kojim su nabrojani objekti od javnog interesa

među kojima su taj status imali hoteli i mnogi drugi turistički objekti.

Malo ko vjeruje agilnim poslanicima DPS-a da se inovirani Zakon o eksproprijaciji neće koristiti za oduzimanje velikih zemljišnih kompleksa koji su decenijama unazad u svim Vladinim strateškim dokumentima označeni kao prioritetne zone za razvoj turizma. Riječ je naravno o Buljarici, Valdanosu, Velikoj plaži, Jazu i drugim manjim lokacijama na kojima je dio zemljišta u privatnom vlasništvu.

Na prostoru Buljarice oko 90 odsto zemljišta u vlasništvu je mještana, zato su u dijelu javnosti predložene izmjene zakona dobile adekvatan naziv – Leks specijalis za Buljaricu.

Kada se uvežu norme dva zakona, Zakona o eksproprijaciji i novog Zakona o turizmu, lako je ustanoviti na koji način ta zemlja može biti oduzeta i kako će hoteli ponovo biti objekti od javnog interesa.

Novi Zakon o turizmu u članu 117. definiše pojam – Prioritetni turistički lokalitet.

„Turistički lokalitet koji zbog svojih izuzetnih prirodnih, kulturnih, istorijskih, ambijentalnih, prostornih, geografskih i drugih vrijednosti ima strateški značaj za razvoj turizma određenog područja Vlada utvrđuje kao priroetni turistički lokalitet, na predlog Ministarstva”.

Eto javnog interesa koji utvrđuje Vlada, koja je prva na spisku korisnika eksproprijacije.

Zakon propisuje da se eksproprijacija može vršiti za potrebe države, opštine, državnih fondova i privrednih društava u većinskom vlasništvu države koja, u skladu sa zakonom, obavljaju djelatnosti od javnog interesa.

Tu je i famozni član 4a Zakona o eksproprijaciji na koji se uporno pozivaju predlagači, koji u prvoj rečenici navodi sledeće:

„Nepokretnosti iz čl. 2 ovog zakona mogu se eskpropisati radi izgradnje objekata ili izvođenja radova od javnog interesa,...”, sa zaptom između ostalih, bez znaka

Planom obalnog područja (PPNOB) status prioritetne zone za razvoj turizma dobilo je ostrvo Sv. Nikola pored Budve i Ada Bojana. I ove lokalitete može zadesiti eksproprijacija ako se to nekome dopadne

interpunkcije za nabranjanje svih navedenih objekata. Na ovu okolnost ukazali su pojedini turistički i pravni eksperti.

Planom obalnog područja (PPNOB) status prioritetne zone za razvoj turizma dobilo je ostrvo Sv. Nikola pored Budve i Ada Bojana. I ove lokalitete može zadesiti eksproprijacija ako se to nekome dopadne.

U obrazloženju predloga navedeno je kako su razlozi za izmjenu Zakona o eksproprijaciji sadržani i u potrebi da se otklone biznis barijere uočene u dosadašnjoj primjeni.

Privatno vlasništvo nad vrijednim lokacijama na primorju najveće su

do sada uočene biznis barijere za privilegovane investitore sa of šor destinacija, nespemne da kupe zemljište od vlasnika po važećim tržišnim cijenama i nesmetano građe u skladu sa urbanističkim planovima.

Predložena zakonska rješenja na izuzetno rigorozan i nehuman način tretiraju vlasnike nepokretnosti, kojima se oduzima osnovno pravo na sudsku zaštitu i nadoknadu po tržišnoj vrijednosti.

Ukoliko je njegova imovina targetirana, dok se vlasnik okrene oko sebe, ona je već izgubljena.

U korist moćnijeg i jačeg.

Branka PLAMENAC

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit **sa 12 mjeseci grejs perioda**

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Administrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača: 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknade (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjesicu (2€), upita u Kreditni biro CIBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnosti, koji će biti uključeni u konačni obračun.

Šampion obećanja

Možda bi trebalo napraviti internet mobilnu aplikaciju *Moja Podgorica* pomoću koje bi se mogao vidjeti glavni grad o kom priča novi gradonačelnik. Jer takav na javi – ne postoji

Ivan Vuković, svježi gradonačelnik Podgorice ne patiše sa kapitalnim projektima.

Gradi vojne bolnice, postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, srednje škole, pozorišta... Problem je jedino što tih impozantnih projekata na javi uglavnom – nema. Neke je tek obećao, a neki su već neispunjena obećanja. Istine radi, mnoge od tih kapitalnih projekata obećali su njegovi prethodnici, ili državna vlast. Vuković je samo spremno nastavio. Kontinuitet obećanja.

Posljednje što je Vuković izmaštao na sastanku sa **Predragom Boškovićem**, ministrom odbrane Crne Gore je – vojna bolnica. Hoće li je biti, vidjećemo. Do tada, gradonačelnik bi možda mogao pojasniti građanima Podgorice šta je sa projektima koji su već trebali biti završeni, a još su na početku ili nijesu ni na pomolu.

U maju ove godine Vuković je recimo kazao da se radije što će Podgorica dobiti novo gradsko pozorište. „Toliko sam danas srećan što na ovom mjestu svjedočimo rađanju novog Gradskog pozorišta“, gotovo sa suzama u očima izgovorio je u medijske mikrofone tada na gradilištu. Iz Glavnog grada najavljeno je da će zgrada biti završena do oktobra, pa potom do novembra ove godine. Novembar je tu, zgrada se još *rađa*. Dokle će, ne znamo. Novi datum je – januar

naredne godine.

Vuković ne zna ni do kad će se radati zgrada srednje škole u Golubovcima, čiji je kamen temeljac postavljen u januaru prošle godine. Posljednje obećanje – da će u septembru ove godine biti spremna za učenike – nije ispunjeno.

„Zašto radovi nijesu završeni do tada uskoro treba da dobijem informaciju“, kazao je gradonačelnik 12. septembra ove godine, na sjednici Skupštine Glavnog grada. Nepoznanica danas nije samo to kad će biti gotova škola u Zeti, nego i je li Vuković dobio informaciju na ovu temu.

Od nekih kapitalnih projekata, poput čuvenog uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i tretmana kanalizacionog mulja, nema ni kamena temeljca. Ovaj projekat, vrijedan 50 miliona eura, obećavali su brojni podgorički gradonačelnici. On je ipak još u fazi – „stvorene su pretpostavke za njegovu realizaciju“. Bez obzira, Vukoviću s vremena na vrijeme posluži da osvježi to obećanje u prvim minutima dnevnika državne televizije.

Gradonačelnik Podgorice je na jednoj od posljednjih sjednica lokalnog parlamenta, odgovarajući odborniku Demokrata **Mitru Vukoviću**, rekao da ne može da obeća da će taj projekat biti završen za vrijeme njegovog mandata. Ali može da ga pominje naredne četiri

godine sigurno.

„Taj projekat obećavate godinama, a od toga nije napravljen nijedan blok“, replicirao je Vukoviću **Vladimir Čadenović** iz *Demokrata*. Posljednja vijest: Glavni grad potpisao je ugovor o konsultanskim uslugama kako bi se pripremila tenderska dokumentacija za realizaciju ovog projekta.

Jedno se ipak mora priznati. Vuković je jedan od rijetkih podgoričkih gradonačelnika koji se zanima za ono što se dešava ispod grada. Dok se recimo **Miomir Mugoša** za 14 godina mandata bavio samo onim što niče iznad zemlje, Vuković svako malo pomene kanalizaciju. To, međutim, toliko često čini da bi onaj ko pomno prati izjave Vukovića u proteklih nekoiko mjeseci, mogao pomisliti da je on u stvari direktor Vodovoda, a ne gradonačelnik

Ko prati izjave Vukovića u proteklih nekoliko mjeseci, mogao bi pomisliti da je on u stvari direktor Vodovoda, a ne gradonačelnik Podgorice. Svako malo Vuković se pohvali novim komunalnim priključcima koje je postavio Vodovod u nekim od djelova grada

Podgorice. Svako malo pohvali se novim komunalnim priključcima u nekim od djelova grada. Jest da ih je postavio Vodovod u okviru redovnih aktivnosti, ali šta sad.

Od silnih predizbornih obećanja, ali i onih koje ponavlja mjesecima, Vuković je ipak ispunio bar jedno – povećao je zaposlenost u Podgorici. Tako što je u svoj kabinet primio šest savjetnika. Još jedan mu nedostaje pa da se po

Posljednje što je Vuković izmaštao na sastanku sa Predragom Boškovićem, ministrom odbrane Crne Gore je – vojna bolnica. Hoće li je biti, vidjećemo. Do tada, gradonačelnik bi možda mogao pojasniti građanima Glavnog grada šta je sa projektima koje je ranije obećao, a koji nijesu ni na pomolu

brojnosti kabineta može izmjeriti sa premijerom. Istina, s vremena na vrijeme, prateći Vukovićeve aktivnosti, moglo bi se pomisliti da je on premijer, a ne **Duško Marković**.

Vuković je tokom proteklih nekoliko mjeseci koliko je na čelu grada primao ne samo predstavnike međunarodnih organizacija, nego i zdravstvene radnike, predstavnike Univerziteta Crne Gore, turističke poslenike, sportske radnike, ministre... Nije samo sjedio s njima skrštenih ruku. Kao pravi premijer, obećavao je stanove državnim službenicima, ulaganja u ustanove i sport, ma sve kako dolikuje.

Vuković je na poziciju gradonačelnika stigao bez dana radnog staža u lokalnoj samoupravi. To je nešto što mu je opozicija prigovarala, osim onoga da mu je jedina preporuka bliskost sa vrhom DPS-a. Vuković

je prethodno radio kao profesor na Fakultetu političkih nauka. Doduše, za šta bi mu iskustvo, kad su retoričke vještine najneophodnije za davanje obećanja. A oko onih rijetkih koje i ispuni, neće se opučiti.

Tako je gradonačelnik na čudan način ispunio obećanje dato organizaciji KOD, da će grad pomoći njihovu inicijativu da se u Podgorici zasadi 100 hiljada stabala. Vuković je sjedeći u fotelji svog kabineta spremno ponudio pomoć, da bi se ubrzo ispostavilo da je imao na umu samo da napravi mobilnu aplikaciju *Moje drvo*. Kasnije se ispravio, i odlučio da grad isprave učestvuje u toj akciji. Ove sedmice pred kamera pojavio se u trenerci i sa lopatom u ruci.

„To uopšte nije jednostavan posao, iako se čini da samo treba odabrati lokacije i posaditi drvo. Međutim, prije toga bi trebalo obezbijediti i potrebne uslove, hidrotehničke instalacije, to drveće treba zalivati kako se ne bi osušilo... tako da pozivam i sve one ljude koji imaju neke slične inicijative sa istim ciljem da to rade na krajnje profesionalan način i da potraže stručnu i ekspertsku pomoć od ljudi iz našeg *Zelenila* jer su oni, ne samo kad je Podgorica nego Crna Gora u pitanju, lideri u tom smislu i sigurno da imamo najviše ljudi sa potrebnim nivoom znanja koji mogu pomoći pojedincima koji žele da na neki način učine nešto lijepo za tvoj grad” istakao je tom prigodom Vuković. Da li zbog toga što nije bio u odijelu, tek govor nije klizio kao inače. Izvukao se svakako koristeći čarobnu riječ ovdašnjih vlastodržaca – lider. Pokazao je da se razumije u tematiku. Kad zazadiš drvo, moraš ga i zalivati.

Možda bi trebalo napraviti internet mobilnu aplikaciju *Moja Podgorica* pomoću koje bi se mogao vidjeti glavni grad o kom priča novi gradonačelnik. Jer takav na javi – ne postoji.

Milena PEROVIĆ-KORAC

SPOMENIK NARODNE REVOLUCIJE SELE NA ČEMOVSKO POLJE

Garaže umjesto kulturnog dobra

Spomenik u NOB-u poginulim radnicima Monopola, koji je zaštićen kao kulturno dobro, premješta se iz starog Duvanskog na lokaciju Novog na Čemovsko polje. Zamijeniće ga garaže. Zetogradnja kaže da će sve platiti jer je društveno odgovorna, a institucije daju saglasnost. Toliko su odgovorne da dugo nijesu ni znale da ovo djelo Svetlane Kane Radojević postoji

Tržišna cijena spomenika, koji je pod zaštitom države, u Crnoj Gori je dvije podzemne garaže. Procjena se sama nameće nakon odnosa prema spomen-obilježju posvećenom poginulim radnicima Monopola u NOB-u 1941–1945, djelu **Svetlane-Kane Radević**, koje se, još neko vrijeme, nalazi u krugu bivšeg Duvanskog kombinata.

Kompanija *Zetogradnja*, vlasnik **Blagota Radović**, na tom mjestu, tik do *Delte* i *Siti kvarta*, gradi stambeni kompleks *Central Point*, i reklamira ga sloganom *Gradimo novi grad!* E, u tom „novom gradu” nema mjesta za spomenik posvećen poginulim borcima, između ostalih i narodnim herojima **Đini Vrbici**, **Raku Mugoši**, **Ljubici Popović** i **Jeleni Četković**,

čija imena nose poznate institucije. Na mjestu spomenika uctane su podzemne garaže.

Početkom ove nedjelje, kada smo otišli na gradilište da slikamo ruinirani spomenik, sa kojeg su popadala slova sa imenima i prezimenima 72 poginula borca NOB-a, radnici su počeli da uklanjaju ovo kulturno dobro. Sele ga na lokaciju Novog duvanskog kombinata na Čemovsko polje. Dobili su dozvole i od institucija.

Institucije, Ministarstvo kulture i Uprava za zaštitu kulturnih dobara, inače dugo nijesu znale da ovaj spomenik uopšte postoji. To potvrđuje skandalozno Mišljenje Ministarstva kulture iz 2011. kada se za lokaciju prodatog Kombinata pravi Urbanistički projekat. „Daljim

uvidom u Nacrt plana, utvrđeno je da ne postoje evidentirani objekti koji predstavljaju zaštićenu kulturnu baštinu, arheološka nalazišta, kao ni ambijentalno vrijedne primjere tradicionalne arhitekture”, navodi se u aktu Ministarstva iz marta 2011. koje potpisuju samostalna savjetnica za arheologiju i kulturni pejzaž **Mitra Cerović** i tadašnji ministar kulture **Branislav Mićunović**. Ovaj nalaz potvrđuje i Uprava za zaštitu kulturnih dobara, te u proceduri izrade izmjena GUP-a za prostor UP-a Duvanski kombinat, u novembru 2011. ponavljaju da „na predmetnom području nijesu locirana kulturna dobra”.

Da li se radi o namjernom propustu ili neznavenosti institucija, tek činjenica je da je ovaj spomenik proglašen za kulturno dobro još 1973. kada je uveden u Registar (Rješenje o uvođenju u Registar br. 08-1052/1

U „novom gradu,” nema mjesta za spomenik posvećen poginulim borcima, između ostalih i narodnim herojima Đini Vrbici, Raku Mugoši, Ljubici Popović i Jeleni Četković, čija imena nose poznate institucije

od 31.12.1973).

Možda bi ovo kulturno dobro doživjelo i crnju sudbinu u sveopštoj „modernizaciji” grada, da se tokom prošle godine za njega nije zainteresovalo Udruženje boraca NOR-a. Oni su alarmirali Glavni grad nakon što je *Zetagradska* počela sa rušenjem objekata Duvanskog kombinata. Iz Glavnog grada, Sekretarijata za kulturu i sport, u dva navrata obavještavaju Upravu i Ministarstvo kulture da se u krugu Duvanskog nalazi spomenik koji je neophodno konzervirati i restaurirati.

Da bi konačno utvrdili činjenično stanje, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, na njenom čelu je tada još bila **Anastazija Miranović**, se obraća Upravi za inspekcijske poslove. Krajem septembra 2017. Inspekcija za zaštitu kulturnih dobara utvrđuje da zbog građevinskih radova postoji mogućnost fizičkog ugrožavanja ovog kulturnog dobra.

„Kako je neposrednim uvidom na licu mjesta konstatovano da se građevinski radovi izvode u neposrednoj blizini navedenog spome-

nika, a investitor ne posjeduje Konzervatorski projekat, to je inspektor ukazao investitoru da podnese zahtjev za konzervatorske uslove Upravi za zaštitu kulturnih dobara na Cetinju”, kazali su nam iz Uprave za inspekcijske poslove.

U novembru 2017. inspekcija utvrđuje da *Zetagradska* nije postupila u skladu sa njenim nalazom, te je „zabranio investitoru vršenje bilo kakvih radova, na zaštićenom kulturnom dobru bez odgovarajućeg konzervatorskog projekta. Zabrana teče od 09. 10. 2017. godine, a subjekat nadzora nije imao primjedbi na zapisnik”.

Uprava za zaštitu kulturnih do-

bara je na zahtjev inspektora za zaštitu kulturnih dobara dostavila broj rješenja od 13.06.2018. godine kojim je definisano da su za investitora utvrđeni uslovi za izradu Konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru *Spomenik narodne revolucije*,

Udruženja boraca NOR-a Podgorica, Glavnog grada, i *Zetogradnje d.o.o.*”, kazali su nam iz Uprave za zaštitu kulturnih dobara.

Objasnili su da je Udruženje boraca NOR-a Podgorica, u čijem je vlasništvu spomenik, saglasno sa ovim rješenjem, da je Glavni grad

prepoznavanje potrebe izmještanja kulturnog dobra”.

Preciziraju da će spomenik biti dislociran na sjevernom dijelu UP 5.1, koja se nalazi u okviru Cjeline A, PPJ 5, zona 3, u zahvatu DUP –a Agroindustrijska zona, uz novoizgrađeni Novi duvanski kombinat. Prevedeno, negdje na Čemovskom polju.

Tvrde i da će nova lokacija spomenika biti „neraskidivo povezana sa početkom i stogodišnjom tradicijom rada i razvoja duvanske industrije u Crnoj Gori”.

„*Zetogradnja* DOO Podgorica, kao društveno odgovorna firma, prihvatila je da o svom trošku finansira izradu konzervatorskog projekta, stručni nadzor, kao i izvođenje predmetnih radova”.

I tako, nakon Hotela *Podgorica*, još jedno kulturno dobro koje je stvorila jedna od najznačajnijih crnogorskih arhitektica Svetlana Kana Radević biće prilagođeno potrebama novog grada i doba.

Arhitekta su pisale da je ovaj spomenik ocijenjen kao djelo visokog ranga, koje konceptom odudara od sličnih iz tog vremena. „Jedan od najtežih arhitektonskih zadataka je spomenik”, govorila je Radević. Pored ovog projektovala je još jedan na Barutani, posvećen stradalima u Balkanskom, Prvom i Drugom svjetskom ratu. Sakriven od pogleda sa magistrale koja vodi prema Cetinju i ovaj značajni spomenik propada. On, za razliku od spomenika u Duvanskom, nije zakonom zaštićen.

„Arhitektura je u uslovima tržišne ekonomije dovedena do tragedije, jer niske cijene pružaju šansu onim nesposobnim nudeći im posao za male pare a bez ikakvih posljedica”, govorila je Kana Radević devedesetih.

Ove nedjelje navršava se 18 godina od smrti ove arhitectke. O tragediji koju spominje dovoljno govori odnos prema njenom djelu i uspomeni na 72 poginula radnika Monopola.

Predrag NIKOLIĆ

kao i saglasnost na Konzervatorski projekat za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru ovog spomenika, saopštili su nam iz Uprave za inspekcijeske poslove.

Uodgovoru *Monitoru* iz Uprave za zaštitu kulturnih dobara prvo potenciraju da je – naziv kulturnog dobra *Spomenik narodne revolucije*. Pa tvrde da su studiozno pristupila problemu zaštite ovog spomenika. Navode i da su postupajući po zahtjevu *Zetogradnje* izdali konzervatorske uslove i dali saglasnost na projekat.

„Tačno je da će spomenik biti izmješten na novu lokaciju. U pitanju je lokacija Novog duvanskog kombinata koja se nalazi u zahvatu DUP-a *Agroindustrijska zona*. Imajući u vidu da je spomenik posvećen monopolskim radnicima poginulim u NOR-u, da se nalazio u krugu Duvanskog kombinata, ocijenjeno je da je najbolje da on bude prezentiran na ovom mjestu. Do ovakvog rješenja se došlo nakon sastanaka sa predstavnicima

U toku procedure izrade izmjena GUP-a za prostor UP-a Duvanski kombinat, 2011. godine, Ministarstvo kulture, ministar Branislav Mićunović, tvrdi „na predmetnom području nijesu locirana kulturna dobra”

ustupio parcelu za postavljanje spomenika, a radove će finansirati *Zetogradnja d.o.o.*

Iz *Zetogradnje* su ranije tvrdili da, saglasno mišljenju Ministarstva kulture, nemaju nikakvu obavezu iz Zakona o zaštiti kulturnih dobara. Sada za *Monitor* kažu „izvršeno je od strane nadležnih državnih organa

Sedamdeset godina posle

Rezolucija Ibea 1948. i Slučaj državni udar 2018. Sličnosti i razlike

Piše: Milan POPOVIĆ

Razlika koju većina uočava vidi se već i na površini. Za golootočka mučilišta, dovoljna je bila sumnja. I administrativni postupak. Sedamdeset godina posle, osumnjičenima se, ipak, sudi. Sa stvarnim kvalitetom ovog suđenja, i vladavine prava uopšte, međutim, razlika se smanjuje, a sličnost povećava. Posebno kada se stavi u nešto širi kontekst „odbrane države“ od „spoljnih i unutrašnjih neprijatelja“. O stvarnom kovitlacu sukoba velikih sila, Rusije i SAD posebno, na tlu naše jedine, male i voljene (Crne Gore), da i ne govorimo.

Ovde je neophodno jedno važno upozorenje. Što je u „događajnoj istoriji“ mejnstrim istoričara sličnost (i razlika), u „istoriji dugog trajanja“ Fernana Brodela i njegovih sledbenika, je dugo trajanje (i promena). Da su ga pažljivije slušali, o tome su Crnogorci nešto mogli da nauče i od svog Petra II Petrovića Njegoša, odnosno njegovog imaginarnog Igumana Stefana. Ali o ovome, ovde, ne sledi dalje izlaganje. Ova kolumna je samo skica i podsticaj za dalje istraživanje.

U jednoj daljoj, široj i dubljoj perspektivi, međutim, sedamdesetgodišnja istorijska komparacija 1948. i 2018., prolazi na štetu 2018. Za poklonike dogme progresa, ovo je ne samo neočekivano nego i nemoguće. Pa ipak, činjenice su neumoljive. Najpre, međunarodni sistem. Pre sedamdeset godina, SAD i SSSR bili su, doduše, na samom početku novog rivalstva, ali je svežina velike, zajedničke i pobedničke antihitlerovske koalicije, bila još uvek jaka, čak dominantna. Pa i sam bipolarni hladni rat druge polovine XX veka, u kojem će novo rivalstvo da ojača, uprkos svim poznatim ograničenostima i nepravdama, biće zavidan bezbednosni međunarodni sistem, u poređenju sa divljim, neregulisanim i apokaliptički opasnim multipolarizmom sedamdeset godina posle, to jest danas.

A onda i unutrašnji sistem Crne Gore. Pre sedamdeset godina, i sve do kraja

hladnog rata 1989., sa ukupnim bilansom koji je bio mešoviti, sa dva velika pozitivna rezultata, antifašizmom koji je zadivio svet, te industrijalizacijom, koja je takođe bila zavidna, i sa jednim velikim mada finalnim negativnim skorom, jednopartijskom neslobodom, koja je u najvećoj meri bila kriva i za neslavni kraj i slom. A od ovog kraja i sloma 1989., pa sve do danas, 2018., jedan novi ali u najvećoj meri retrogradni sistem, oligarhijski kapitalizam i klijentelizam sa demokratskom fasadom, koji samo jede nasleđenu supstancu, i proizvodi nove elemente za neki novi anticivilizacijski slom.

Za razumevanje, pa onda i preveniranje ovog mogućeg novog sloma, mora se otići još dalje, šire i dublje od ovih sedamdeset godina. U mlađe kameno doba (neolit) pre deset hiljada godina. Kada je nastao višak vrednosti, a sa njim i odgovarajuća klasna podela, te beskonačni „rat svih protiv svih“, konačno i kolonijalizam, imperijalizam i fašizam, kao do današnjeg dana najsmrtonosniji kondenzat neolitske istorije. To je onaj najdublji temelj i naše dve (naj)novije neolitske godine i njihovih odgovarajućih, nepojamnih brutalnosti, 1948. i 2018.

Ali se makar malo mora poći i u budućnost, u sredinu našeg, odnosno XXI veka, kada se, po Imanuelu Volderstinu, ocu teorije i sociologije svetskog sistema, i najpoznatijem sledbeniku Fernana Brodela, može očekivati konačni izlaz iz aktuelne krize kapitalizma kao istorijskog sistema, u neki novi, bolji, ali, moguće, i lošiji istorijski sistem. S tim što, u ovom drugom, lošijem slučaju, po prvi put od kada čovek postoji, onaj slom može da donese i apsolutni kraj svakog sistema, pa i čoveka kao vrste. Pre sedamdeset godina, preciznije sve do 1945., naime, čovek nije posedovao, a danas poseduje, nuklearno i druga oružja za masovno uništavanje. Sa lako zamislivim, zastrašujućim mogućnostima i posledicama.

Bez Merkelove sve postaje neizvjesno

Posljednjih godina Njemačka je suštinski bila evropski lider u integraciji država Balkana u EU. Najavom odlaska kancelarke Merkel taj proces postaje neizvjesniji

Upravo je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** kada kaže da će Evropa mnogo izgubiti sa odlaskom njemačke kancelarke **Angele Merkel**. „Veoma sam uplašen za stabilnost Balkana. Znam šta je sve ona radila. Ko je taj u budućnosti koji će da okrene neki broj i kaže nešto što svi moraju da poštuju? Plašim se da takvog neće biti u dogledno vreme“, kazao je on.

Iako je četvorostruka predsjednica njemačke vlade izjavila da će se nakon loših rezultata njezine Hrišćansko-demokratske unije (CDU) na nekoliko pokrajinskih izbora povući sa mjesta lidera stranke, a ostati kancelarka do 2021. godine, malo je naznaka da će se to očekivanje ostvariti. Posebno ako izbori u CDU, koji će se održati u decembru, ne budu po njezinom scenariju. Veliko je pitanje i kako će se u narednom periodu ponašati njezini koalicioni partneri, Socijaldemokratska partija (SPD), koju od aprila takođe predvodi žena, **Andrea Nales**.

Izgleda da Njemce sve ovo previše ne brine. Oni uglavnom sa optimizmom gledaju na svoju budućnost. Gotovo 60 odsto smatra da njihova zemlja ide u dobrom smjeru, 63 procenta zadovoljno je načinom na koji funkcioniše demokratija u Nemačkoj, a 77 odsto

misli da je ekonomska situacija u posljednje dvije godine ili ostala ista ili se čak poboljšala.

Stopa nezapošljenosti je nikada manja, (5,1 odsto), od iduće godine minimalna zagarantovana zarada po satu biće 9,2 eura, sve je više potražnje za kvalifikovanom radnom snagom. Njemačka je za ljude sa jugoistoka Evrope ponovo obećana zemlja.

Ali, čak 72 odsto Njemaca nezadovoljno je smjerom kojim ide Evropska unija, a po posljednjim podacima *Eurobarometra*, gotovo dvije trećine Njemaca je izjavilo da se protive proširenju (31 odsto za, šest odsto ne zna). To je veći procenat protivljenja nego u Francuskoj (60 odsto) ili Holandiji (59 odsto). Nemačka je, dakle, druga po veličini zemlja čiji se građani protive proširenju, odmah nakon Austrije (69 procenata), države koja trenutno predsjedava EU.

Upravo je Merkelova svih ovih godina održavala živim proces evroatlantskih integracija Zapadnog Balkana. U Briselu ona se doživljava kao nezvanični lider EU, njezino sidro i jedro, dok je pojedini balkanski lideri, prije svih Vučić, doživljavaju kao podršku, inspiraciju i kao

mentora. To se, naravno, ne odnosi na crnogorskog predsjednika **Mila Đukanovića**, koji nema razloga da za njom previše žali. Jer, Merkelova ga nikada nije pozvala u Berlin, dok su njezini gosti

bili bivši premijer **Igor Lukšić**, te sredinom avgusta ove godine aktuelni predsjednik Vlade **Duško Marković**. Nezvanično se navodilo da su upravo Lukšićeva posjeta i dogovori sa njemačkom kancelarkom 2011. oko prekompozicije političke scene u Crnoj Gori bili ključni povod za njegov brzi opoziv. Oprezni Marković se u takve avanture ne upušta.

Kabinet Merkelove osmislio je tzv. Berlinski proces, a zatim i plan „Berlin plus“, sve u cilju da se region Balkana ekonomski osnaži i bolje poveže, i unutar sebe i sa EU.

Zato je opravdano pitanje: da li će poslije Merkelove doći neko ko će imati sličnu posvećenost i inicijativu kada je jugoistočna Evropa u pitanju? Posebno u situaciji kada

Mila Đukanovića Angela Merkel nikada nije pozvala u Berlin, dok su njezini gosti bili bivši premijer Igor Lukšić, te sredinom avgusta ove godine aktuelni predsjednik Vlade Duško Marković. Nezvanično se navodilo da su Lukšićeva posjeta i dogovori sa njemačkom kancelarkom 2011. godine oko prekompozicije političke scene u Crnoj Gori bili ključni povod za njegov brzi opoziv. Oprezni Marković se u takve avanture ne upušta

slabe evropske institucije, priprema konačan izlazak Velike Britanije iz Unije, mijenja vlast u nekim zemljama, kao što je Italija koja je važila za velikog zagovornika proširenja. Čak je Evropska komisija ovih dana odbacila je italijanski prijedlog budžeta za 2019. ocijenivši da zbog prevelikog zaduživanja „na nezapamćen način krši evropska pravila“ i zatražila od Rima da ga revidira u roku od tri sedmice ili će se suočiti s disciplinskim mjerama. Na tako nešto populistička vlada Italije nije spremna, pa EU prijeti veća finansijska ili politička

kriza. A možda će je obje pogoditi istovremeno. Jer sukob Rima i Brisela nosi u sebi eksplozivnog potencijala, pa se može čuti ocjena da ovaj sukob za EU (sa trećom ekonomijom evrozona i državom osnivačem EU) predstavlja veću prijetnju od „Bregzita“. A sve se ovo dešava u trenutku kada je samo 13 odsto Italijana zadovoljno stanjem u svojoj zemlji.

Holandija, Belgija i Luksemburg u zajedničkoj su izjavi predložile „različite puteve integracije i pojačane saradnje“ između članica Unije. To je ranije poručeno iz Berlina i Pariza, čije partnerstvo predstavlja osovinu EU. Na taj način su praktično sve države osnivači ove organizacije, koje su prije 61 godinu bile potpisnice Rimskih ugovora, sugerisali da žele da se EU pretvori u uniju različitih brzina i koncentričnih krugova.

Otome još nije otvorena debata unutar članica EU, pa se očekuju veoma neizvjesni izbori za Evropski parlament u maju naredne godine. Stoga je izvjesno da će narednih mjeseci sve ovo dovesti do usporavanja i zastoja u pridruživanju Uniji. Obećanja o članstvu u EU čak ni do 2025. godine ne doimaju se ozbiljno, što će dodatno raspliniti evroentuzijazam na Balkanu.

„Politika proširenja još uvijek formalno postoji, ali je danas više zaostala birokratska procedura, a manje stvarna strateška politika za stabilizaciju i reformu. To se mora promijeniti ako EU želi spriječiti dalju fragmentaciju i urušavanje demokratskih vrijednosti. Samo Evropa koja je uistinu cjelovita i slobodna može širiti stabilnost - na Balkanu i šire“, kaže bivši ministar vanjskih poslova Hrvatske **Davor Ivo Stier**.

Prema njegovim riječima, „Stari kontinent“ je sve više rascjepkan i sve manje slobodan, dok se vraćaju zone uticaja, „geopolitički pristup kojeg uglavnom podstiču neliberalne demokratije poput Rusije i Turske“.

Evidentno je, dakle, da i pored

Politika proširenja još uvijek formalno postoji, ali je danas više zaostala birokratska procedura, a manje stvarna strateška politika za stabilizaciju i reformu. To se mora promijeniti ako EU želi spriječiti dalju fragmentaciju i urušavanje demokratskih vrijednosti. Samo Evropa koja je uistinu cjelovita i slobodna može širiti stabilnost - na Balkanu i šire“, kaže bivši ministar vanjskih poslova Hrvatske **Davor Ivo Stier**

dobre volje, iskazane spremnosti i raspoloživih resursa, Njemačka i Merkelova nijesu uspjele da izgrade snažnu arhitekturu evropskih integracija. I u samoj Njemačkoj kancelarku su doživljavali kao vrhunski pouzdanu i preciznu javnu službenicu, a ne kao profilisanu političarku sa jasnom vizijom budućnosti te države.

U Centru za evropsku politiku iz Brisela tvrde da najznačajnija evropska zemlja ostaje stabilizirajući faktor u regiji. Kako navode iz te organizacije, „može doći do izvjesne promjene duha njemačkih inicijativa kada je u pitanju proširenje, ali se, prije svega, radi o politici jedne države, a ne politici samo njenog lidera”.

Izvjesno da će doći do usporavanja i zastoja u pridruživanju Uniji. Obećanja o članstvu u EU čak ni do 2025. godine ne doimaju se ozbiljno, što će dodatno raspliniti evroatentizam na Balkanu

„Postoje dugoročni kontinuiteti u njemačkoj politici prema Jugoistočnoj Evropi, koji se u velikoj mjeri ostvaruju kroz politiku proširenja u Briselu i kroz NATO. Samim tim, takva politika je užljebljena u međunarodni kontekst i nije podložna bitnim i brzim promjenama“, ocjenjuje **Dušan Reljić**, stručnjak u njemačkom Institutu za međunarodna i bezbjednosna pitanja.

Ono što smo posljednjih godina svjedočili jeste činjenica da je Njemačka, na čelu sa Merkel, bila nezvanični lider u EU kada je u pitanju proces proširenja na Zapadni Balkan. Zato će narednih mjeseci i godina pridruživanje Uniji, ako ona opstane, cjelovita i slobodna, kako Stier kaže, biti mnogo neizvjesnije.

Mustafa CANKA

**ZORAN TOMČIĆ, DIREKTOR
FORENZIČKOG CENTRA U DANILOVGRDU**

Naukom protiv kriminala

Forenzički centar, u saradnji sa organizacionim jedinicama Uprave policije, i primjena savremenih metoda rada u dokaznom postupku, doprinijeli su visokom procentu rasvjetljavanja krivičnih djela koji se, u zavisnosti od vrste krivičnih djela, u prethodnom periodu kretao od 60 do 70 odsto

MONITOR: *Forenzički centar je postao nezaobilazan u rasvjetljavanju krivičnih djela. Koliki je procenat rasvijetljenih krivičnih djela u odnosu na registrovana krivična djela sa nepoznatim izvršiocem?*

TOMČIĆ: Forenzički centar Uprave policije MUP-a je postao nezaobilazan faktor u rasvjetljavanju najtežih krivičnih djela, kako kroz izvršene analize dokaznog materijala s lica mjesta, tako i direktnim učešćem službenika Forenzičkog centra tokom vršenja uviđaja na licu mjesta. Primjena najsavremenijih metoda rada u dokaznom postupku omogućila je efikasno postupanje i kvalitetan rad ne samo organa policije, već i pravosudnih organa/sudova i tužilaštva u borbi protiv svih oblika kriminala.

U rasvjetljavanju krivičnih djela Forenzički centar stalno učestvuje, u zavisnosti od toka istrage i vrste materijalnih tragova koji se dopremaju u Forenzički centar. Efikasan rad Forenzičkog

centra, u saradnji sa organizacionim jedinicama Uprave policije, i primjena savremenih metoda rada u dokaznom postupku, doprinijela je visokom procentu rasvjetljavanja krivičnih djela. Procenat rasvjetljavanja se, u zavisnosti od vrste krivičnih djela, u prethodnom periodu kretao od 60 do 70 odsto, odnosno kod nekih i preko 80 odsto, u odnosu na registrovana krivična djela sa nepoznatim izvršiocem.

Sve linije rada su kadrovski i tehnički osposobljene da odgovore i pruže pomoć u zavisnosti od vrste posla koji bi se ukazao na terenu.

Ovdje je bitno naglasiti da je, kada su forenzička naučna dostignuća u pitanju, kao i forenzička oprema, potrebna stalna edukacija kadra u cilju praćenja naučno/tehničkih dostignuća i njihove primjene u praksi, kao i nabavka nove opreme

Na godišnjem nivou u Forenzičkom centru se odradi stotinu hiljada analiza

službenici Forenzičkog centra postižu veoma dobre rezultate i na ovom planu.

MONITOR: *Da li od otvaranja FC policija, sudovi i tužilaštvo imaju potrebu za dodatnim ili naknadnim vještačenjem u drugim sličnim centrima?*

TOMČIĆ: Bitno je naglasiti da od otvaranja Forenzičkog centra policija, sudovi i tužilaštvo, u odnosu na naše tehničke kapacitete, nijesu imali potrebu za dodatnim ili

koja može da prati nove metode koje se primjenju u forenzici.

MONITOR: *Koja su od tih krivičnih djela najčešća - pokušaji ubistva, razbojništva, teške krađe, provalne krađe, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga...*

TOMČIĆ: Identifikacionim metodama identifikovani su izvršioci krivičnih djela ubistva, pokušaji ubistva, razbojništva, teške krađe, provalne krađe, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, aktiviranje eksplozivnih naprava i podmetanje požara itd. Izvršena je identifikacija većeg broja falsifikovanih vozila. Preko NCB *Interpol* Podgorica ostvarena je i puna međunarodna policijska saradnja sa drugim policijama, posebno u oblasti DNK identifikacija i daktiloskopske identifikacije.

Postupci za većinu krivičnih djela su u toku kod nadležnih pravosudnih organa, pa iz tih razloga ne možemo precizirati broj, izvršioci i konkretne slučajeve.

MONITOR:

Koliko analiza uradite godišnje?

TOMČIĆ: Na godišnjem nivou u Forenzičkom centru se odradi stotinu hiljada analiza. Forenzički centar je otvoren u decembru 2008. godine. Otvaranjem Forenzičkog centra crnogorska policija i pravosudni organi uključeni u borbu protiv kriminaliteta dobili su novi kvalitet u radu.

MONITOR: *Koji slučajevi su vam najkomplikovaniji za ispitivanje?*

TOMČIĆ: Najkomplikovaniji slučajevi za ispitivanje su vezani za požare i eksplozije zbog prirode ovog krivičnog djela, pri čijoj aktivaciji dolazi do postizanja velike deformacije samih predmeta na koje se djeluje i takođe postizanje visoke toplotne temperature, a koja dovodi do degradacije ili potpunog uništenja vrste tragova, pogotovo kada su u pitanju biološki. Međutim,

naknadnim vještačenjem u drugim sličnim centrima, pa je to argument koji dovoljno govori o značaju Forenzičkog centra i rezultatima koje on ostvaruje. Samim tim otvaranjem Forenzičkog centra svi subjekti uključeni u otkrivanje krivičnih djela i lišenje slobode i procesuiranje izvršilaca dobili su mnogo veću efikasnost od samog podnošenja krivičnih prijava, podizanja optužnice i dovođenja sudskog procesa do kraja.

MONITOR: *Da li su rezultati ispitivanja koja se obavljaju u Forenzičkom centru na nivou vještačenja evropskih država?*

TOMČIĆ: U Forenzičkom centru je zaposlen stručni kadar. U Forenzičkom centru rade službenici različitih profila i kvalifikacija: policijski eksperti, biolozi, molekularni biolozi, hemičari, tehnolozi ...

Službenici Forenzičkog centra svoju kompetentnost potvrđuju kontinuiranim učešćem na međunarodnim „Proficiency test-u“

Od otvaranja Forenzičkog centra policija, sudovi i tužilaštvo, u odnosu na naše tehničke kapacitete, nijesu imali potrebu za dodatnim ili naknadnim vještačenjem u drugim sličnim centrima

Ujedinjenih nacija i ENFSI-a za provjeru i ocjenu kvaliteta rada laboratorija. Dosadašnji veoma uspješni rezultati ispitivanja nepoznatih uzoraka, koje je navedena međunarodna organizacija ENFSI dostavila Forenzičkom centru, pokazuju da su rezultati ispitivanja koja se vrše u Forenzičkom centru na nivou vještačenja evropskih država i članica ENFSI-a iz oblasti DNK, hemijskih, GSR ispitivanja i ispitivanja rukopisa i dokumenata. Unazad četiri godine Forenzički centra je akreditovan po evropskom standardu ISSO 17025, tako da je to još jedna potvrda evropskog kvaliteta rada ovog centra. Do sada nijedan nalaz Forenzičkog centra nije osporen.

MONITOR: *Na kojem je stepenu forenzika u Crnoj Gori u odnosu na region i svijet?*

TOMČIĆ: Mi smo već skoro punu deceniju članovi najvećeg evropskog udruženja ENFSI (Evropsko udruženje forenzičkih naučnih institucija), a kao članovi tog udruženja moramo u kontinuitetu ispunjavati njihove uslove. I ove godine, kao i prethodnih, učestvovali smo na *Proficiency* testovima kojima se svake godine pored naše laboratorije testira više stotina evropskih laboratorija. Ovim testovima provjerili smo preciznost, tačnost i granice detekcije ispitivanja koje se sprovode u našim laboratorijama, a kao stalni aplikanti na *Proficiency* testovima kad su u pitanju pomenute vrste ispitivanja i ovog puta odlično ostvareni rezultati testova pokazuju da smo u vrhu forenzičkih laboratorija po stepenu kvaliteta vršenja analiza.

Pored konkretnog doprinosa koje grupa za DNK analize svakodnevno ostvaruje na identifikaciji osumnjičenih lica iz najsloženijih krivičnih djela, ostvareno je učešće grupe na međunarodnom konkursu „DNK pogodak godine za 2018. godinu”. Konkurs je organizovan u SAD-u a odnosi se na sve države svijeta.

Pored konkretnog doprinosa koje Grupa za DNK analize svakodnevno ostvaruje na identifikaciji osumnjičenih lica iz najsloženijih krivičnih djela, ostvareno je učešće grupe na međunarodnom konkursu „DNK pogodak godine za 2018. godinu”. Konkurs je organizovan u SAD-u, a odnosi se na sve države svijeta

Na međunarodnom konkursu u kome je kandidovan 61 pogodak iz baze, koji potiču sa skoro svih kontinenata. Pogodak sa kojim je učestvovala naša Grupa za DNK analize je od strane tima međunarodnih sudija rangirana na četvrtu poziciju i na taj način uvrštena u top finaliste.

MONITOR: *Vi se bavite i ispitivanjem rukopisa i dokumenata, odnosno falsifikovanjem potpisa, ličnih karata, pasoša, lažnog žiriranja... Mnogim građanima lažiraju se potpisi da su nekome bili žiranti. Koliko im u tom pogledu možete pomoći?*

TOMČIĆ: Ukoliko se radi o krivičnim djelima, odnosno ukoliko tužilac ocijeni da je u konkretnom slučaju u pitanju krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, tu smo da odgovorimo na svaki zahtjev, jer shodno zakonu Forenzički centar postupa samo u krivičnom, ali ne i parničnom postupku. Treba znati razliku jer se parnični postupci vode po privatnim tužbama.

MONITOR: *Koji se lični dokumenti najčešće falsifikuju?*

TOMČIĆ: Od ličnih dokumenata najčešće se falsifikuje pasoš.

Veseljko KOPRIVICA

posjetite nas na
www.monitor.co.me

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HITNEDJELJE

„Tražim da Crna Gora bude poštovana, kao što mi poštujemo bratsku Srbiju i svaku drugu državu“.

**Tužilac
Milivoje Katnić
sutkinji Suzani Mugoši**

Milan Karadžić

Reditelj:

„Humor je jedna divna pilula sa kojom se popiju najteže stvari, tragične i mučne. U svojim predstavama uvek insistiram na humoru, na onome gde se ‘sudaraju’ komedija i tragedija. Zato mi je tragikomedija najbliža kao žanr, i na filmu i u pozorištu.“

(Večernjenovosti)

Aleksandar Vučić

Predsjednik
Srbije:

„Rumunija, Bugarska, Grčka i Srbija kandidovaće se za Svetsko prvenstvo u fudbalu 2030. godine“.

(N1)

Zijah Sokolović

Glumac:

„Mislim da je čovjekov život kao tramvaj, bilo gdje na svijetu, a možemo reći da je moj više vezan za sarajevske tramvaje. Što bi rekli svaki tramvaj ima svoje krugove koje pravi. Čovjek je taj koji se nalazi u tom tramvaju i vozi se od stanice do stanice, od remize do remize. Svaki putnik u tom tramvaju se drži za mjesto koje mu drži ravnotežu dok tramvaj vozi. Ja sam se uhvatio za pozorište“.

(klix.ba)

Demijan Grgić

Istraživač u FER-ovom
SocialLAB laboratoriju:

„Jednorozci, kao i idealni znanstvenici podataka, zapravo ne postoje, ali o njima svi pričaju“.

(Jutarnji list)

Dušan Savić

Bivši fudbaler, jedan
od najboljih napadača
jugoslovenskog fudbala:

„Krajem sedamdesetih godina bio sam kao inventar u Ateljeu 212. To je bilo nekako prirodno. Organizovano smo odlazili na pozorišne predstave. I mi fudbaleri smo neka vrsta umetnika. I fudbal je umetnost, čim postoji kreacija, kojoj se divi ceo svet, to je onda umetnost. Neka neko kaže da se ne divi Mesiju ili Nejmaru, Maradoni, Džaji, Šekiju...“.

(Nedeljnik)

Ante Tomić

Pisac i kolumnista:

„Svi smo mi ovde malo šverceri, odmetnici od sistema, to je naprosto naša priroda. Švercali smo pod turskom, mletačkom i austrijskom vlašću, i to smo smatrali slobodarskim, našim načinom borbe protiv tuđinskog ugnjetavanja, ali i kad smo naposljetku napravili svoj sistem, svoje nacionalne države, nastavili smo raditi protiv njih. Imamo predsednike, ministre, zastupnike i gradonačelnike švercere, koji bedno i sramotno muljaju i krađu. Izdaju se za velike borce za narodnu stvar, iako zapravo taj narod deru kao živinu“.

(Blic)

Masha Durkalić

Novinarka i feministkinja:

„Još uvijek se jako malo žena odlučuje progovoriti o seksualnom uznemiravanju, što mogu razumjeti. I pored postojeće stigme, seksualno uznemiravanje je bitno osvijestiti i individualno – ja nisam osvijestila seksualno uznemiravanje koje sam doživjela dobroano do svojih kasnih dvadesetih godina. Kako god, u onom momentu kada ga osvijestimo, bitno je da o njemu javno govorimo. I idealno bi bilo da ga počnu poimati i muškarci jer u suprotnom se taj proces nikako neće moći dekonstruirati”.

(portalnovosti.com)

SINEAD O'CONNOR

Nakon što je objavila da prelazi na islam i mijenja ime, opet je šokirala svoje obožavaoce:

„Strašno mi je žao. Ono što ću reći je jako rasistički i nikad nisam mislila da bi to moja duša mogla osjetiti. Ali zaista više nikad ne želim provoditi vrijeme s bijelcima (ako je to naziv za one koji nisu muslimani). Ni na tren, ni zbog kojeg razloga. Odvratni su”.

(Večernji list)

Miljenko Jergović

Pisac o Jugoslaviji:

„To je bio najslobodniji period kojeg moja generacija pamti i to je bio najslobodniji period koji će ove zemlje uopće upamtiti. Još jedna vrlo važna stvar. To je bio period kada smo zaista bili najbliže Zapadu”.

(Slobodna Evropa)

HUGO DE GREEF

Jedan je od najcjenjenijih evropskih kulturnih menadžera:

„Kultura može pomoći, ali nemojte očekivati da to bude glavno rješenje. Iako ne znam detalje o situaciji u Rijeci, gledajući na teorijskoj razini, ne možete od kulture očekivati da rješava elementarne stvari, ona je tu da pomogne. Od projekata u kulturi se često traži jako puno, primjerice da brine o manjinama ili o djeci, i ona može preuzeti dio tih odgovornosti, ali definitivno ne može sve”.

(Novi list)

Milan Pavkov

Fudbaler Crvene zvezde, nakon što je dva puta zatresao mrežu Liverpoola:

„Najavio sam prije par dana da bih volio da postignem gol Liverpoolu, dao sam dva i šta da kažem... To je ostvarenje mojih snova, kao dijete sam maštao da dajem golove u Ligi prvaka. Presretan sam”.

(Slobodna Bosna)

JELENA JOVIČIĆ

Glumica:

„Najveći problem žena je muškarac”.

(Prva)

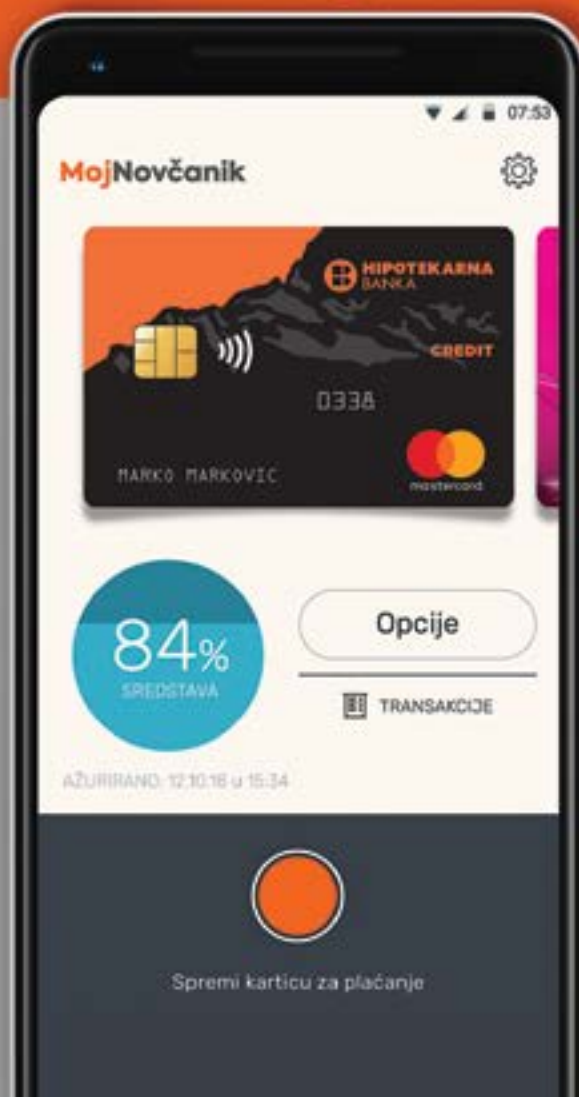
**HIPOTEKARNA
BANKA**
MojNovčanik.me

Mobilni telefon za sva vaša plaćanja

Logično je.

Dostupno za Android

Milostinja i porez

Milostinja je hladan gest bez ljubavi. Bogataši koji žele da pomognu siromašnima treba da plaćaju porez, a ne da dele novac po svojoj volji. Izjava koja se obično pripisuje **Klementu Atliju**, a čiji je stvarni autor Atlijev biograf **Frensis Beket**, elegantno sažima argument u korist progresivnog oporezivanja. Sudeći po izveštaju švajcarske banke UBS,

milijarderi su prošle godine zaradili više nego ikada u poznatoj istoriji. Bogatstvo im se uvećalo za petinu – za šokantnih 8,9 biliona dolara, dok se 179 novih milijardera priključilo ovom ekskluzivnom klubu od 2.158 članova. Neki od njih su pristupili *Zavetu davanja*, obavezujući se da polovinu svog bogatstva daju u humanitarne svrhe. Najbogatiji čovek na svetu **Džef Bezos**, koji na svoje ime knjiži 146 milijardi dolara, nije pristupio Zavetu, ali je uložio dve milijarde funti za borbu protiv beskućništva i unapređenje školovanja.

Ko sme da zameri bogatima na velikodušnosti, rekli biste. Štagod mislili o koncentraciji bogatstva i moći u rukama malobrojne globalne elite, svakako biste pozdravili takvu humanost. Međutim, filantropija je opasna zamena za progresivno oporezivanje. Uzmite **Bono Voksa** za primer, čoveka koji je reputaciju izgradio na neumornim kampanjama

za najsiromašnije ljude po svetu. Njegov bend U2 je 2006. svoje poreske poslove preneo iz Irske u Holandiju da bi izbegao porez. Sam Bono se pojavljuje u Rajskim papirima, ogromnoj dokumentaciji koja razotkriva ofšor investicije bogatih, u vezi sa ulaganjem u kompaniju sa sedištem na Malti koja

je kupila jednu litvansku firmu. Ovakvo ponašanje je legalno: Bono je poslovanje svog benda opisao kao primer kako „pametni ljudi mudro rešavaju probleme svog poreza“.

U pravu je: za bogate ljude i velike korporacije postoji način da zakonito izbegnu porez. Procenjuje se da globalni gubici usled izmeštanja profita multinacionalnih korporacija iznose oko 500 milijardi (pola biliona) dolara godišnje, dok novac sklonjen u poreske rajeve vredí bar 10 posto svetske ekonomije. Posledice trpe najsiromašniji. Filantropija je tako način da se superbogati predstave kao velikodušni, dok zadržavaju daleko više novca kroz rupe u zakonima i poreske rajeve.

Postoji još jedan problem. Odluka o tome za šta se troši novac donosi se po volji i prema ličnim interesima bogatih. U SAD na primer samo 12 posto filantropskog novca ide u usluge za ljude: najčešće se troši na umetnost i visoko obrazovanje. Izbor korisnika dobročinstva često drastično odstupa od objektivnih prilika u društvu i stoga retko odražava njegove potrebe. U SAD, 85 posto članova upravnih odbora dobročiniteljskih fondacija su belci, a samo 7 odsto Afroamerikanci. Novac prikupljen progresivnim oporezivanjem, s druge strane, troše vlade koje snose demokratsku odgovornost da opravdaju svoje prioritete, pa su i veći izgledi da odgovore na društvene potrebe.

Dok se bogati sve više bogate, oni sve manje troše na dobročinstva, dok siromašni sve veći procenat svojih prihoda daju u javne svrhe. Činjenica da osam najbogatijih ljudi na svetu poseduje isto koliko i siromašnija polovina čovečanstva, presudna je optužba protiv našeg društvenog poretka. Rešenje nije u filantropiji koja služi samoj sebi, dok bogata elita koja svoje ogromno bogatstvo drži van domašaja zakona glumi dobričine. Potrebna nam je globalna poreska pravda, a ne skupljanje humanitarnih mrvica bačenih sa stola elite.

Owen JONES (*The Guardian*),
Prevela **Milica JOVANOVIĆ**, *Peščanik.net*

Filantropija je način da se superbogati predstave kao velikodušni, dok zadržavaju daleko više novca kroz rupe u zakonima i poreske rajeve

Iza tajkuna pustoš

Kada su se prije dvije godine stanovnici nekoliko beranskih prigradskih naselja i sela pobunili i blokirali put ka planinskim katunima Cmiljevice, onemogućujući na taj način koncesionare da eksploatišu šumu, bio je to ozbiljan znak da se šumama ne gazduje pošteno.

Mještani četiri mjesne zajednice tvrdili su da se procedura oko dodjele koncesija na šume ne sprovodi u skladu sa zakonom i da opravdano sumnjaju da cijeli postupak prate koruptivne radnje.

Država je, naime, povlašćenim koncesionarima izdala koncesije na sedam godina, koje su istekle još prije tri, četiri godine, ali neki od njih i dalje gazduju beranskim i crnogorskim šumama, dok je najveći broj drvoprerađivača bez sirovina za najosnovniju djelatnost osuđen na propast.

Drvoprerađivači su, ako uopšte žele da rade, prinuđeni da kupuju građu po sedamdeset eura po kubiku od onih koji su je od države dobili za petnaest.

Povlašćenim koncesionarima država je izdala koncesije na sedam godina, ali neki od njih, iako su im koncesije istekle još prije tri, četiri godine, i dalje gazduju beranskim i crnogorskim šumama, dok je najveći broj drvoprerađivača osuđen na propast bez sirovina za najosnovniju djelatnost

„Takvim manipulacijama mora se stati na kraj, jer šume treba da budu u funkciji razvoja čitave zajednice, a ne samo pojedinaca”, kaže **Radomir Andić** iz Berana, jedan od onih čija fabrika za prerađu drveta godinama ne radi.

On objašnjava da se u međuvremenu ništa nije promijenilo, iako je planirano da ubuduće država gazduje i siječe šumu a zatim drvenu građu prodaje slobodno na lagerima i putem javnih licitacija.

„Od toga još nema ništa. Isti koncesionari koji su gazdovali šumama od 2007. godine, gazduju i danas. Treba da vidite samo lager ispred pilane jednog od njih u selu

Donja Ržanica. Samo ispred te pilane u ovom trenutku je dvadeset hiljada kubika oblovine, dok mi koji ne pripadamo tom krugu, ne možemo dobiti ni po dvije, tri hiljade da pokrenemo mašine”, kaže Andić.

Ovaj čovjek, inače dobar poznavalac problema gazdovanja šumama, ističe da je jedina pozitivna stvar koja se poštuje odluka o zabrani izvoza drveta iz Crne Gore.

„Koliko ja znam, oblovina čamovine uopšte se ne izvozi. Za bukvu nijesam siguran. Ali, ovo je natjeralo velike šumske tajkune da se okrenu pokretanju proizvodnih pogona unutar Crne Gore. To vam

je objašnjenje zašto se sada grade fabrike za proizvodnju peleta po sjeveru države. I to je dobro, jer sirovina ostaje u našoj državi”, kaže Anđić.

Prema nekim nezvaničnim informacijama, za Anđića i drvoprerađivače iz Berana čije fabrike odavno ne rade ima nade ako se od januara sljedeće godine počne primjenjivati model po kojem će država prodavati drvenu građu na javnim licitacijama.

Do tada tajkuni hvataju svaki lijepi dan koji im ide naruku što im ove jeseni obilato omogućavaju vremenske prilike. Njihove mašine i motorne testere neprekidno i nemilosrdno sijeku bez mnogo kontrole i bez ikave koristi za lokalne zajednice sa čijih teritorija kao sipci uništavaju drveni resurs.

Ranije su i mještani sela Šekular, takođe u beranskoj opštini, u više navrata blokirali puteve i onemogućavali odvoz drvene građe, iznudeujući na taj način ulaganja u infrastrukturu.

Ovih dana aktuelna je pobuna u Bihoru. Reklo bi se da tamo nema toliko atraktivne šume. U stvari, neće je uskoro biti u selima ispod pešterske visoravni, ako se nastavi sječa i uništavanje kao do sada.

Upravo zbog toga stanovnici

petnjičkog sela Dobrodole, koji žive u dijaspori, pokrenuli su inicijativu da se šumsko područje na tom prostranstvu proglasi prirodnim rezervatom i zaštiti od uništavanja.

Oni su uputili pismo na adrese političara u Crnoj Gori, nadležnih državnih službi za zaštitu životne sredine, medijima, nevladinim organizacijama, kao i naučnim organizacijama u zemlji i regionu kako bi se, kako kažu, zaustavilo pustošenje Dobrodolskog Homara.

„U pitanju je pustošenje prirodnog resursa šume koji bi trebao da bude trajno bogastvo ovog kraja

Drvoprerađivači su, ako uopšte žele da rade, prinuđeni da kupuju građu po sedamdeset eura po kubiku, od onih koji su je od države dobili za petnaest. “Takvim manipulacijama mora se stati na kraj”, kaže Radomir Anđić iz Berana, jedan od onih čija fabrika za preradu drveta godinama ne radi

i cijele Crne Gore, a kako prirodu i zaštitu životne sredine ne smijemo posmatrati lokalno, slobodni smo da kažemo da postupci prekomjernih sječa treba da zabrinu i međunarodne stručne institucije, kojima se moramo svakako obratiti“, kaže Enis Šabotić.

Ovaj čovjek iz Njemačke upozorava da su sječe na području sela Dobrodole, ispod Pešterske visoravni, tolikog intenziteta da se jasno može uočiti razlika na satelitskom snimku prije i u toku sječe.

„Mi mještani nekoliko sela u petnjičkoj opštini zabrinuti smo zbog dešavanja s Dobrodolskim Homarom. Razumijemo potrebu šumarskih organizacija za redovnom sječom u manjem obimu, ali se ne slažemo s tim da šumu posmatraju kao izvor za povećanje svojih plata ili za dobro isplativ posao koncesionara koji osim svoje zarade ne vide ništa u našim šumama“, – kaže Šabotić i dodaje da stanovnici tog kraja strahuju da će sječe u ovom obimu izazvati nestanak pitke vode i spiranje plodnog zemljišta te pojavu erozije.

„Sigurni smo da su ugrožene i mnoge ljekovite biljke. Plašimo se da će doći do vjetroloma, izvala, snjegoloma, jer je narušen sklop, a najzastupljenija vrsta drveća na ovom području je smrča s plitkim,

Stanovnici petnjičkog sela Dobrodole, koji žive u dijaspori, pokrenuli su inicijativu da se šumsko područje na tom prostranstvu proglasi prirodnim rezervatom i zaštiti od uništavanja

tanjirastim korjenovim sistemom koja nije u stanju da se izbori pa će stradati“, – kaže Šabotić.

Prema njegovim riječima, Dobrodolski Homar je potrebno posmatrati kao mjesto za razvoj turizma.

„Sada smo sigurni da je stanje alarmantno i nemamo alternative. Ako ne ustanemo u zaštitu, Dobrodolski Homar će nestati. Stoga mi, mještani Dobrodola tražimo od Opštine Petnjica da se uradi studija o zaštiti i da se Dobrodolski Homar s okolinom proglasi prirodnim rezervatom“, – kaže Šabotić.

On objašnjava da se od 415 biljnih i 430 životinjskih vrsta koje su zaštićene u Crnoj Gori, mnoge nalaze i na ovom prostoru i naglašava da su prvi pozitivni signal stigli iz Agencije za zaštitu životne sredine, koja im je dala preporuke o koracima koje treba preduzeti da bi se neko područje proglasilo prirodnim rezervatom. Šabotić dodaje da je u cilju zaštite Dobrodolskog Homara sprovedena i onlajn anketa protiv sječe, koju je podržalo više od 85 odsto ispitanika, te da su napravljena dva kratkometražna dokumentarna filma o katastrofalnom stanju i posljedicama sječe šume na ovom području.

Svijest naroda sa seoskih i planinskih područja na sjeveru Crne Gore gdje se prostiru šume odavno je probuđena. Samo oni koji šume treba da čuvaju - žmure na pljačku ovog prirodnog resursa.

Tufik SOFTIĆ

KOLAŠIN: HAOS U TAKSI PREVOZU

Ko poštuje zakon manje zarađuje

Ukoliko nekog od pet-šest taksista parkiranih na kolašinskom glavnom trgu pitate za cijenu do, recimo, Ski-centra, dobićete bar tri različita odgovora. Od šest do 15 eura košta devet kilometara vožnje do podnožja Bjelasice. Nekad i više, ukoliko neki od taksista, koji ne pripadaju nijednom udruženju, procijeni da je mušterija neobaviješten ili „dubljeg džepa“. Par iz Francuske nedavno je, kako su kazali, vožnju do planine i natrag platio 40 eura.

Takvo stanje traje godinama, a „divilji“ taksisti svoju neumjerenost pokazuju naročito tokom turističke sezone, kada, ne plaćajući nikave dažbine državi, zarađuju mnogo više nego njihove kolege koji, legalno obavljaju posao.

Više od šest godina iz Udruženja Taxi –Tara apeluju na nadležne opštinske službe da spriječe nelegalni taksi prevoz. Zbog haotične situacije najviše trpe korisnici usluga, ali i legani taksiti. Do sada, kako kažu u

Najmanje dvadesetak Kolašince godinama se nelegalno bavi taksi prevozom a nadležni ne čine ništa da uvedu red i zaštite taksiste koji izmiruju sve obaveze prema državi. Loše se piše i turistima, koji ponekad plaćaju trostruko više, jer se „divilji“ taksisti ne pridržavaju usaglašenih cijena

Udruženju, nijesu primijetili da se iko od nadležnih ozbiljno pozabavio ovim problemom.

Predsjednik Udruženja **Dragoljub Vlahović** tvrdi da se mnogi Kolašinci lažno predstavljaju kao taksisti, a ne posjeduju ni jedan jedini papir neophodan za obavljanje te djelatnosti.

„Nemju licence, taksi dozvolu i legitimaciju, nemaju taksimetar niti prateću dokumentaciju s kojom može da se obavlja javni prevoz putnika u drumskom saobraćaju. Taksiraju bez i jednog jedinog zakonskog osnova. Na taj način nas, koji poštujemo sve zakonske propise, dovode u nezavidan položaj. U nezavidnom položaju su i turisti, kojima, recimo, za vožnju do Ski-centra naplaćuju više nego dvostruko u odnosu na cijenu prema tarifi“, kaže on.

S druge strane, Kolašinci koji taksiraju „na divlje“ tvrde da im je to jedini način da prehrane porodice. Više cijene pravdaju rijetkim prilikama da dobiju duže ture.

Više od šest godina iz Udruženja **Taxi – Tara** apeluju na nadležne da spriječe nelegalni taksi prevoz. Do sada, kako kažu u Udruženju, nijesu primijetili da se iko od nadležnih ozbiljno pozabavio ovim problemom. Predsjednik Udruženja **Dragoljub Vlahović** tvrdi da se mnogi Kolašinci lažno predstavljaju kao taksisti, a ne posjeduju nijedan papir neophodan za obavljanje te djelatnosti

„Ne bih rekao da radim potpuno nelegalno, ali, istina je, nijesam uspio da pribavim licencu. Odavno se bavim ovim poslom i godinama sam izmirivao sve obaveze prema državi. Sada više nijesam u stanju. Konkurencija je ogromna. Postoje dva preduzeća za taksi prevoz, koja imaju dobru reklamu, pa njih, uglavnom, i zovu. U svakom slučaju sve je stvar dogovora i mušterija uvijek može da odbije da ga vozim po cijeni koju sam odredio i pozove nekog drugog“, kaže jedan od „divljih“ taksita.

Najviše zarađuje, objašnjava, vozeći vjernike do Manstira Čirilovac u Rečinama i to prema preporuci. Ne naplaćuje čekanje, ali priznaje da je cijena njegove vožnje znatno viša nego kolega iz udruženja. S obzirom na to da ima dobro terensko vozilo, često ga angažuju i turističke agencije za organizovane ture preko planine. Tada, kako kaže, cijenu ne određuje sam, ali je, ipak zadovoljan, jer ponekad dnevno zaradi i po 50 eura.

Vlahović kaže da je problem i to što nelegalni taksisti zauzimaju mjesta na parking u centru grada. Iako se to, kako tvrdi, dešava naočigled svih, pa i onih koji bi trebalo da intervenišu, do sada niti je bilo kazni niti ikakvih posljedica za samovolju „divljih“ taksista.

Nije jasno kako to godinama promiče nadležnima. S državnog nivoa nikad nijesu kontrolisali ovu oblast u Kolašinu. Lokalna uprava, takođe, ne radi svoj posao. Komunalna policija i opštinski saobraćajni inspektor

žmure na ovu haotičnu situaciju. Sva aktivnost Komunalne policije svela se na opominjanje, pa 'kolege' koje nelegalno taksiraju nakon opomene skinu 'firmu' s vozila i nakratko je sprema u gepek. Poslije toga, sve po starom“, kaže Vlahović.

On podsjeća da su iz Udruženja u više navrata obavještavali nadležne o divljim taksistima i tražili da riješe problem, ali uzalud. Uvođenje reda u taksi prevoz u Kolašinu, uvjeren je, pomoglo bi i popravljajući turističkog imidža grada. Posla ima za sve, samo je potrebno spriječiti nelojalnu konkurenciju.

U novoj izvršnoj vlasti tvrde da još nijesu stigli da se pozabave problemom nelegalnog taksiranja. To, kažu, nijesu radili ni njihovi prethodnici, pa će biti mnogo posla.

„U ovih nekoliko mjeseci otkako je formirana vlast taj problem još nije došao na red za rješavanje, iako smo ga svjesni. Cilj nam je da se u sve oblasti gradskog života uvede red pa, sigurno, ni taksi prevoz neće biti izuzetak“, tvrde u lokalnoj upravi.

Sve je više Kolašinaca koji koriste taksi usluge kako za gradske, tako i za vožnje do prigradskih naselja i sela. Taksisti, bilo da su članovi jednog od dva udruženja bilo da rade samostalno, ne sjede besposleni. Razlog za to je nepostojanje organizovanog javnog prevoza.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

Taru moramo spašavati već danas

Samo deponije otpada na Tari su toliko velike da će nam trebati godine da ih uklonimo. Za degradaciju biodiverziteta postoje već opipljivi dokazi koje, očigledno, niko u državnim institucijama nije uzeo za ozbiljno, iako oni upozoravaju na devastacije staništa i desetkovanje vrsta

Sa Natašom Kovačević razgovaramo nekoliko dana nakon što je obišla gradilište i novoformirane deponije u koritu Tare, na lokaciji buduće petlje autoputa. Razgovaramo o njenim utiscima sa terena.

KOVAČEVIĆ: Korito Tare na lokalitetima Jabuka i Mateševo je devastirano i potpuno neprepoznatljivo. Rijeka je mutna i kanalisana dok je korito raskopano, sa nasutim deponijama. Prostorom dominiraju betonski stubovi visine dvadesetak metara koji izrastaju iz rijeke i deponije iskopa iz tunela koje veličinom podsjećaju na dvospratnice. Teško da bi bilo ko neupućen mogao pretpostaviti da to gradilište pripada zaštićenom području koje predstavlja stanište za brojne ugrožene i rijetke vrste.

MONITOR: *O „šutu“ iskopanom iz tunela nije bilo ozbiljnije priče. Kakav je to material i kakve su posljedice njegovog deponovanja na Mateševu i u donjem toku Tare?*

KOVAČEVIĆ: *Plan upravljanja otpadom* predviđa da se na privremenim deponijama uz rijeku Taru deponuje četiri miliona kubnih metara zemlje i kamena – godišnje. Uzvodno od Jabuke, na desnoj obali, nalazi se niz od pet ili više deponija koje prelaze visinu od šest metara u odnosu na lokalni put i

korito rijeke. Obzirom na sastav, jasno je da je riječ o materijalima iz iskopa tunela i vezanih radova, pa se tu odlaže šljunak, glina, zemlja, drobljeni kamen, fliš... Iako mješavina građevinskog otpada sa zemljanim iskopom nije dozvoljena, taj materijal prekriva cijelu obalu rijeke, nekada i dužinom većom od 20 metara.

O neselektivnom i stihijskom nasipanju deponija svjedoče i zarobljena stabla, do pola ukopana u šut.

U pomenutom *Planu* rečeno je da se „građevinski otpad skladišti

prema vrstama... na način na koji se ne zagađuje životna sredina”, dok je na ovim deponijama sve izmiješano na obali rijeke, odakle se spušta u samo korito. Porazno je da se u istom dokumentu stacionaže za deponije opisuju samo u odnosu na udaljenost od lokalnog puta, bez pomena rijeke ili bilo kakvih biodiverzitetski ili vodno osjetljivih područja. A najveća deponija ili *polje reciklaže* nalazi se usred rijeke Tare sa površinom od 768.181 m².

MONITOR: *Sedamdeset sedam hektara!? Znamo li šta će biti sa tim otpadom?*

KOVAČEVIĆ: U *Planu upravljanja otpadom* navodi se da će se *privremene deponije* ukloniti nakon godinu dana, odnosno do završetka građevinskih radova – što bi onda moglo da se produži na više godina, zavisno kada bi se autoput završio. Ove deponije bi trebale biti strogo kontrolisane, pri čemu se eventualni humus i glinoviti materijal odvajaju. To za sada nije slučaj.

S obzirom na intenzitet negativnih uticaja na životnu sredinu i biodiverzitet koji je proizveden do sada, neprihvatljivo je da čekamo završetak radova i remedijaciju područja kojoj će prije toga zasigurno biti zadati mnogobrojni udarci kroz dalje radove. Od ključne važnosti je da se što prije donesu i kratkoročne mjere koje će obezbijediti revitalizaciju ekosistema vodotoka i rekultivaciju obala i korita.

Hitno treba zabraniti svako dalje deponovanje i nasipanje materijala iz iskopa i drobljenog kamena i šljunka koji mijenjaju sastav i strukturu rječnog korita. Ne samo zbog toga što onemogućavaju prirodne procese, nego su vrlo opasni za pitanja plavljenja u nizvodnom dijelu. Otpad se već obrušava u korito rijeke, a sa velikim vodama situacija će dodatno da se zakomplikuje. Sa prvim obilnijim kišama sav sitni materijal rijeka će odnijeti nizvodno i napraviti ozbiljne probleme u daljem toka Tare. Pa i kod Kolašina i Mojkovca.

MONITOR: *Kojom dužinom put „teče” koritom i obalom Tare?*

KOVAČEVIĆ: Kako je glavni projekat izgradnje autoputa proglašen tajnom, teško da možemo znati koliko tačno iznosi dionica koja *teče* uz Taru. Upotrebom satelitskih snimaka i onog što je vidljivo na terenu, procjenjuje se da ova dionica iznosi nešto više od osam kilometara, presjecajući rijeku više puta – zbog potrebe petlje Mateševo i zbog pristupnih puteva. Rampa petlje prolazi ispod Mosta Tara 10 i Tara 11, a dodatno planirani prelazi na Tari su most Čvor Mateševo 1 i Čvor Mateševo 2 koji spajaju pristupne puteve na autoput u smjeru Uvača, odnosno Podgorice.

MONITOR: *Da li se to moglo izbjeći?*

KOVAČEVIĆ: Poražavajuća je činjenica da javnost nije bila upoznata sa planiranim i tekućim devastacijama na Tari. NVO i mediji su prinuđeni da informacije prikupljaju iz svake rečenice predstavnika institucija i isječka pratećih dokumenata u pokušaju da se sklopi slika o obimu degradacije rijeke i daljim planiranim devastacijama na nacionalnom i međunarodno zaštićenom području sliva Tare.

Tako smo od ministra Radulovića saznali za postojanje 18 varijantnih rješenja za trasu autoputa. Postavlja se pitanje da li je ijedno od tih rješenja isključilo trasu autoputa iz korita Tare? Da li je iko prilikom trasiranja

Posljedice

KOVAČEVIĆ: Devastacija na Tari predstavlja školski primjer kako Vlada, radi profita i investicija, pokušava zaobići pravna rješenja za zaštitu životne sredine i međunarodne obaveze iz konvencija i transponovanih evropskih propisa. Neko u državi je dopustio da se težište stavi na odjednom istaknutu potrebu regulacije poplava na Tari ili tvz. *Prijedlog mjera remedijacije*, u odnosu na pitanja međunarodne zaštite i propisa EU koji se odnose na očuvanje visokog ekološkog statusa rijeke (Okvirna Direktiva o vodama) i očuvanja povoljnog stanja budućeg Natura 2000 područja (Direktiva o pticama i staništima). Zaobilazi se i član Zakona o vodama o zabranama intervencija na vodotoku od državnog značaja u dijelu od 30 metara od obale... Odjednom i hitno desetak poljoprivredinih gazdinstava trebaju višekilometarsku regulaciju na Tari iako je ozbiljno sporno pitanje u stručnoj javnosti da li je Tara, i pod kojim uslovima, bujični vodotok u gornjem dijelu.

Nijedan vladin plan se ne bavi pitanjem hitnih i kratkoročnih mjera sanacije, povraćaja u predašnje stanje i revitalizacije koje ćemo sprovoditi danas, a ne poslije završetka autoputa. Ne znamo ni koje su to intervencije u zaštićenim područjima u narednom periodu koje treba da očekujemo a za koje postoji rizik da će dovesti do dugotrajne devastacije, te da li monitoring aktivnosti uključuje stručna lica po pojedinim biodiverzitetskim grupama (ribe, vodozemci, gmizavci, obalna vegetacija, vrste bentosa).

MONITOR: *Više razumijevanja bilo je na nekim drugim adresama?*

KOVAČEVIĆ: Ta i slična pitanja bila su tema ovonedjeljnih razgovora sa predstavnicima UNESCO, gdje su organizacije mreže *Koalicije 27* zahtijevali stručnu pomoć, kako bi se bez odlaganja procijenili postojeći i budući uticaji izgradnje autoputa na Taru, ali i predvidjele najbolje moguće mjere regulacije i sanacije. UNESCO će kroz svoj izvještaj dati smjernice i preporuke vezane za područje svjetske prirodne baštine sa osvrtom na rezervat biosfere basen rijeke Tare.

Pošto resorno ministarstvo odbija da sagleda devastaciju ovog prostora kao realnu činjenicu, *Koalicija 27* se, u svjetlu najavljenog otvaranja poglavlja 27, prije nekoliko dana obratila tijelima EU tražeći pomoć kako bi osigurali pristup informacijama, stručnu procjenu učinjenih i potencijalnih budućih šteta na Tari, kratkoročne i dugoročne mjere sanacije i revitalizacije ekosistema rijeke Tare...

intervju

u Vladi ocjenjivao činjenicu što je rijeka Tara zaštićena skupštinskom Deklaracijom, programom UNESCO i da su nizvodno bar dva nacionalna parka, ili je odlučila manja cijena izvođenja radova? Sa ova kvim pristupom u planiranju, bojimo se šta će se desiti i sa drugim zaštićenim područjima koja stanu na put finansijskom interesu.

MONITOR: *Provladini stručnjaci kažu da će se Tara revitalizovati. Koliko bi taj proces mogao trajati?*

KOVAČEVIĆ: Samo deponije otpada na Tari su toliko velike da će nam trebati godine da ih uklonimo. Bar dvije rijetke i endemične vrste riba, makroinvertebrata, algi su degradirane na ovom prostoru do te mjere da će se teško povratiti u referentno stanje čak i u periodu od 10 godina. Za degradacije biodiverziteta postoje već opipljivi dokazi – što u istraživanjima ihtiofaune iz jula 2018. ili Ocjeni biološkog monitoringa nultog stanja na vodenom ekosistemu rijeke Tare sa monitoringom za period 2017 i 2018. – koje, očigledno, niko u državnim institucijama nije uzeo za ozbiljno, iako oni upozoravaju na devastacije staništa i desetkovanje vrsta.

MONITOR: *Ubjeđuju nas da će Tara i njeno korito, nakon obavljenih građevinskih radova, biti ljepši?*

KOVAČEVIĆ: Apsolutno ne stoji takva priča. Plan remedijacije i praćenja stanja životne sredine u kojem se navodi da će jedan „haotičan pejzaž bujičnog vodotoka” biti zamijenjen „harmonizovanim kroz hortikulturalna rješenja” nema veze sa razumijevanjem suštine vrijednosti netaknutih i zaštićenih prirodnih cjelina. Prirodni pejzaž

Otpad sa deponija već se obrušava u korito rijeke, a sa velikim vodama situacija će dodatno da se zakomplikuje

rijeke je nezamjenjiv i neponovljiv. Tvrdnje o ljepšim novim koritima i obalama su naklapanja nazadnih umova i onih koji žele isprati sopstvenu savjest i svijest građana, pravdajući devastaciju naše najljepše rijeke.

Zoran RADULOVIĆ

Minimalna država ili minimalna sloboda

Piše: Momir M. MARKOVIĆ

Današnja Crna Gora, alias Montenegro je predana i možda prodana marionetska država kojoj je dodijeljena počasna uloga da demonstrira „patriotsku prevaru“. Suprotnost je Crnoj Gori Petra I. Galami i prijeti kao velesila. Duboka je i ekstazivna. Njezine su ovlasti široke... Propisuje obavezu poštovanja ikona, zastava i himni, te količinu i kakvoću patriotizma – državnog, ustavnog naravno

Država, država iznad svega. Deutschland, deutschland uber alles! Država je najviše ljudsko dobro, kazali su naciideolozi. Prvo država pa demokratija, potvrdili su sljedbenici. Suprotstavljene su im anarholiberalne ideje. Država je nužno zlo. Nema dobrih i loših država, postoje samo manje i više loše.

Suočeni smo sa pojmovima mala i velika država, globalna sila i minorna, marginalna i marionetska država, no, svaka od njih može biti jaka, duboka i ekstezivna, što bitno utiče na slobodu i sudbinu državljanina bez koje nema države.

Po Robertu Noziku, koji se bavio filozofijom države, „Minimalna država, ograničena na uske funkcije zaštite od nasilja, krađe, prevare, poštovanje ugovora i slično, opravdana je. Da svaka država sa širim ovlaštenjima od spomenutih krši prava osoba da ih se ne prisiljava činiti neke stvari, te da je s toga nepravedna, kao i da je minimalna država pravedna i nadahnjujuća“.

Skeptici, ideolozi autokratija, oligarhija, partitokratija kažu da pripadnici minimalne države ne bi bili odani pravima i vrijednostima koje ona štiti. „Vojnik može žrtvovati svoj život za kraljicu i domovinu, ali teško da bi to učinio za minimalnu državu... neki su ideali nužni da bi se nadahnulo one bez čije saradnje država ne bi postojala.“ (J. R. Lukas.)

Nije mi ambicija da polemišem sa

ovim teoretičarima, no, crnogorska istorija suprotna je ovom stajalištu. Od 15. do sredine 19. vijeka, bila je minimalna država (ako je bila država). Nije imala drugih atributa i instrumenata vlasti osim ličnog autoriteta glavarara, koji „o državnom jedinstvu nijesu imali pojma, osim u crkvi i na bojnom polju“. Zajednica je počivala na jedinom zakonu – javnom moralu. Kako je postajala jača, dublja i ekstenzivnija tanjila joj se slava i topio ugled.

Današnja Crna Gora, alias Montenegro, u izmijenjenim istorijskim okolnostima, izmijenjenog imena i identiteta, je mala država, takoreći državica, mediteranska i marginalna, predana i možda prodana, marionetska država kojoj je dodijeljena počasna uloga da demonstrira „patriotsku prevaru“. (Sintagma M. Bakuljina). Suprotnost je Crnoj Gori Petra I. Galami i prijeti kao velesila. Duboka je i ekstazivna. Njezine su ovlasti široke, od zaštite stranih investicija, investitora i profita do zaštite životinja, pasa lualica i odbačenih magaraca. Propisuje obavezu poštovanja ikona, zastava i himni, te količinu i kakvoću patriotizma – državnog, ustavnog naravno.

Lider u regionu, doduše, ne ispunjava brojne standarde uzoritih država. U odnosu na broj stanovnika nema dovoljan broj medicinskih radnika, ni prosvjetnih,

ni vatrogasaca... Nema vojske. (To nije samo bezbjedonosno, već i kulturološko i identitetsko pitanje) zato ima NATO kišobran. Jedino je broj policajaca, tjelohranitelja i drugih security službenika dvostruko veći od opštih standarda (u vrijeme rezolucije informbiroa imala je oko 1800 policajaca).

Montenegro je lider u regionu po visini poreza na dodatnu vrijednost i desetak drugih poreza, akciza i taksi, koje građanin mora da plati. Poređenja radi, osmanska imperija uzimala je od čivčije za sve to desetak.

Milan Popović smatra da kriza svjetskog kapitalističkog sistema „gura u sve otvorenije nasilje, jednako u do skoro uzoritim centrima, kao i na zabitim periferijama, jednako u SAD i EU, kao i u Crnoj Gori na Zapadnom Balkanu, nešto je što treba očekivati, i zašto se treba spremirati“. Na periferiji u Montenegro posebno!

Povratak normalnosti, kaže Popović, „biće moguć, tek sa rađanjem novog, boljeg istorijskog sistema. Kojeg ne može biti bez naše svakodnevne borbe i žrtava.“

I opet Nozik „Nijedna država ekstenzivnija od minimalne ne može biti opravdana“. No, s obzirom na stanje utegnutosti Crne Gore u svjetski sistem minimalna država zvuči kao utopija. A utopija je nešto kao san o slobodi, kojeg se ne odričemo. Pa, „neka bude što biti ne može“!!!

Najgori scenario nije se dogodio

Američki demokrati preuzeli su na izborima za Kongres, održanim u utorak, kontrolu nad Predstavničkim domom, dok su republikanci zadržali kontrolu nad Senatom. Noćna mora i najgori mogući scenario, po kojem bi republikanci preuzeli oba doma parlamenta Sjedinjenih Američkih Država, nije se dogodio.

Rezultati izbora su test za politiku predsjednika **Donald Trampa**. Birači su donijeli mješovitu presudu na prvim nacionalnim izborima tokom turbulentnog Trampovog predsjednikovanja. Prema, do srijede uveče, prebrojanim glasovima, u Predstavničkom domu u kome je za kontrolu potrebno 218 mjesta, demokrati su već imali 220, a republikanci 193. Prema nekim procjenama, demokrati će imati 229 mesta, a republikanci 206. Republikanci su u Predstavničkom domu imali komotnu većinu sa 236 prema 193 mjesta.

U Senatu, gdje za većinu treba 50 mjesta, republikanci su, prema do sada prebrojanim glasovima, već dobili 51 mjesto, a demokrati 43. U Senatu su i do sada republikanci imali tijesnu većinu - 51 republikanski prema 49 demokratskih.

U troci za guvernera, prema do sada prebrojanim glasovima, republikanci su dobili 24 guvernera država, a demokrati 21.

U SAD se na izborima za Kongres na sredini predsjedničkog mandata bira cio nov saziv od 435 članova Predstavničkog doma, 35 od 100 zastupnika u Senatu, kao i 36 od 50 guvernera saveznih

Za demokrate, kongresni izbori bili su svjetionik u mraku, šansa da se ponovo pojave iz političke divljine i odreknu se predsjednika kojeg smatraju opasnom silom. Tramp je načet, ali nije poražen

država, uključujući i poslanike skupština većine saveznih država. Novoizabrani poslanici počinju mandat 1. januara 2019.

Izlaznost na ovim izborima nadmašila je mnoga ranija glasanja na polovini predsjedničkog mandata. Dugi redovi obelježili su glasanje u mnogim saveznm državama. Odziv na izborima mogao bi nadmašiti 49 posto, koliko je postignuto 1966,

u jeku američkog učešća u ratu u Vijetnamu.

Ovo je prvi put za osam godina da će demokrati biti većina u Donjem domu. To znači da oni mogu pokrenuti nove istrage putem odbora u Predstavničkom domu, blokirati republikanske račune i eventualno pokrenuti pitanje opoziva predsjednika SAD - što zahtijeva više od 50 posto glasova u tom Domu. Držeći kontrolu u Senatu, republikanci će moći nastaviti da podržavaju neke od Trampovih programa, a značajno je da će oni i dalje potvrđivati i imenovati sudije.

Izbori su pokazali koliko su Amerikanci podijeljeni oko njihove vlade a takođe i otvorili ozbiljan rizik za naredne dvije godine Trampove administracije. Prema novinskoj agenciji *Asošiejtid pres* (AP) šest od 10 birača reklo je da je zemlja krenula u pogrešnom pravcu, ali približno isti broj opisao je nacionalnu ekonomiju kao odličnu ili dobru.

Većina prvih analiza ocjenjuje da su izbori zapravo bili „referendum o Trampovom mandatu”. Skoro dvije trećine reklo je da je Tramp razlog

• JOZEF BRAML:
„Evropljani moraju
misлити svojom glavom
i biti više suvereni“

Loša vijest za SAD i svijet je to da je ovakav ishod izbora za Kongres svojevrsan signal da „trampizam“ postaje normalna stvar, što će sigurno pažljivo registrovati razni „mini-trampovi“ širom zemljine kugle. Ishod ovih izbora na neki način još više boli od pobjede Donalda Trampa prije dvije godine zato što sada niko ne može da kaže da nije znao šta je to „trampizam“

za njihovo glasanje. Demokrati su vjerovali da je javnost sve umornija od Trampovih laži i njegovog lošeg stila. Tramp i njegove pristalice vjeruju da demokrati ponovo potcjenjuju njegovu popularnost.

Pošto je postalo poznato ko su pobjednici, putem svog *Twitter* profila oglasio se i Tramp. On je zahvalio svima na „velikom uspjehu“. Lider demokrata u Predstavničkom domu **Nensi Pelosi** izjavila je da ova pobjeda nije stvar demokrata ili republikanaca već da je u pitanju „ponovo uspostavljanje kongresnog nadzora Trampove administracije“.

Predizbornu kampanju obilježili su žestoki sukobi o rasi, imigraciji i drugim kulturološkim pitanjima. Među anketiranima, 25 procenata opisalo je zdravstvenu zaštitu i imigraciju kao najvažnija pitanja

na izborima.

Upućeni navode da Amerikanci žele više beneficija i usluga od vlade nego što su voljni da plaćaju porez. Kod pitanja imigracije, zid na granicama sada je simbol za obje strane. Treba dodati i globalno zagrijavanje, što je za mnoge Amerikance veliko moralno pitanje našeg vremena. Sva ta tri pitanja su politički eksplozivna.

Rezultati izbora su omogućili objema stranama da odnesu djelimičnu pobjedu, ali su istakli izuzetnu preusmjerenost glasača Sjedinjenih Država zasnovanu na rasi, polu i obrazovanju. Republikanci su zadržali snagu u konzervativnim, ruralnim državama, dok su demokrate ušle u predgrađa.

Na vremenskoj polovini jednog od najvažnijih razdoblja u istoriji

zemlje, kulturno prgavog i politički otrovnog, u opsežnoj borbi, uložili su bili veoma visoki. Ovi izbori smatraju se početkom Trampove predizborne kampanje za 2020.

Između ostalog je i zato bio važan izbor guvernera saveznih država. Birano je 36 od 50 državnih guvernera. Od tih 36, 26 su republikanci. Kada zvanično počne predsjednička kampanja, guverneri su često velika podrška svojim

kandidatima iz političkih partija – kroz traženje donatora ili mobilizaciju dobrovoljaca.

Za demokrate, kongresni izbori bili su svjetionik u mraku, šansa da se ponovo pojave iz političke divljine i odreknu se predsjednika kojeg smatraju opasnom silom. Dobra noć za demokrate u utorak rađa obrise za uspješnu borbu protiv Trampa u predsjedničkoj trci 2020. Predstavnici demokrata u Predstavničkom domu su već uoči izbora predstavili nacrt prvih prioriteta ukoliko dobiju većinu: paket političkih reformi koji pokrivaju finansiranje kampanja, izborne jedinice, glasanje i registraciju i antikorupcijske zakone.

Republikanac **Čarls King Malori**, koji je dugi niz godina bio šef berlinskog instituta *Aspen*, ocjenjuje da bi većina koju su osvojili demokrati mogla da zagorča Trampu život.

„Ako se njima, na primjer, ne dopada Trampova spoljna politika, Dom jednostavno može da obustavi finansiranje, kao što je to bilo u vrijeme **Ronalda Regana**. Oni su imali pravo, prema jednom manje poznatom zakonu da zahtijevaju da predsjednik prijavi porez. Oni takođe imaju pravo da izdaju nalog za sprovođenje istrage, a to bi za gospodina Trampa moglo da bude

veoma neprijatno“, smatra Malori.

Trump je upravo to htio da spriječi. Sve je snage upotrijebio u izbornoj borbi za svoje republikance, pri čemu je demokrate opisivao kao opasnost za SAD.

Završnicu kampanje obilježili su posebni izazovi, od bombi poslanih putem pošte uglednim ličnostima i kritičarima Trampa, do terorističkog napada na pitsburšku sinagogu gdje je ubijeno 11 ljudi. U tim je trenucima rejting američkog predsjednika opao.

Zato je sam Trump dodatno zagrijao atmosferu napadima na medije i upozorenjima o opasnostima od imigracije. Ti potezi trebalo je da podstaknu Trampovu bazu, koja ga je poslala u Bijelu kuću u velikom dijelu na osnovu obećanja o slamanju imigracije.

Po Si-En-Enu, „predsjednik jasno stavlja do znanja da neće ukrotiti zapaljivo političko raspoloženje za koje njegovi kritičari upozoravaju da podstiče nasilje. Sasvim suprotno. On intenzivno signalizira negativan kraj kampanje. On obnavlja optužbe da su novinari ‘neprijatelji naroda’ i pokušava da uveća strah među konzervativcima s napadom na migrante, pitanju koje je prvo animiralo njegovu političku karijeru i na koje se vraća svaki put kad mu treba sigurna zona“.

Njemačka medijska kuća *Dojče vele* je ocijenila kako je dobra vijest s izbora u SAD-u što će Trampa kontrolisati Predstavnički dom u kojem demokrate sada imaju većinu. Odlična vijest je i to da je

• **NENSI PELOSI, LI-DERKA DEMOKRATA U PREDSTAVNIČKOM DOMU: „Pobjeda nije stvar demokrata ili republikanaca, u pitanju je ponovno uspostavljanje kongresnog nadzora trampove administracije“**

za Kongres izabran rekordan broj žena, među njima i prve pripadnice starosjedjelačkih naroda, kao i prve muslimanke. I jedne i druge su članice Demokratske stranke.

No, loše je to što je „trampizam“ postao normalna pojava. Demagog i hušakač na vlasti, koji se nedavno proglasio i nacionalistom, stalno je podsticao strah od latinoameričkih useljenika, od Afroamerikanaca, muslimana i drugih manjina. Medije je prozvao „neprijateljima naroda“, a za demokrate, koji se suprotstavljaju njegovoj politici, govorio je da su „neamerički“. Pri tome su njegove govore i izjave karakterisale laži, teorije zavjere, poluistine. To je njegovo političko oružje koje koristi sa ciljem da obezvrijedi istinu i činjenice.

Trump je postupao i impulsivno. U više navrata ne samo da je odbijao da jasno osudi desničarske

ekstremiste u Šarlotsvilu, već je pokrenuo i brutalnu akciju protiv neregistrovanih imigranata i uradio sve što je u njegovoj moći da spriječi različite grupe izbjeglica, azilanata i migranata da uđu u zemlju. Doveo je u pitanje transatlantske odnose, isključio SAD iz ključnih međunarodnih sporazuma i prigrlio autokrate.

Pa kako to da, uprkos svemu, Amerikanci i dalje ne okreću leđa Trampu i republikancima, upitao se komentator DW? Sam je odgovorio da je svako ko je posljednjih mjeseci putovao po toj zemlji i razgovarao s Amerikancima, mogao da osjeti koliko su SAD duboko podijeljena zemlja. Dok demokrati i tzv. „pokret otpora“ bijesne zbog Trampovog ponašanja, pristalice predsjednika i Republikanska partija u istoj toj mjeri podržavaju predsjednika i ljute se zbog toga što se demokrati s njim ne slažu.

Loša vijest za SAD i svijet je to da je ovakav ishod izbora za Kongres svojevrsan signal da „trampizam“ postaje normalna stvar, što će sigurno pažljivo registrovati razni „mini-trampovi“ širom zemljine kugle. Ishod ovih izbora na neki način još više boli od pobjede Donalda Trampa prije dvije godine zato što sada niko ne može da kaže da nije znao šta je to „trampizam“.

Milan BOŠKOVIĆ

Svi scenariji mogući

Rezultati međuibzora u SAD-u za Evropu neće značiti veliko poboljšanje. Posebno kada se radi o trgovinskoj politici. Prema saveznicima unutar NATO-u Vašington je postao prilično nepredvidiv. Zato su i nakon ovih izbora svi scenariji mogući.

Ijan Bond, koji je bio ambasador u Rusiji, NATO-u i drugim mjestima u britanskom ministarstvu vanjskih poslova, naveo je da se protekli izbori posmatraju u Evropi kao indikator kojim se putem kreće zvanični Vašington.

Jozef Braml smatra kako Evropljani moraju misliti svojom glavom i biti više suvereni. On podsjeća na tezu koja se čula još prije dvije godine, kada je Tramp šokantno izabran za predsjednika. Naime, da je vrijeme za emancipaciju Evrope od zapadne sile predvodnice. I to jednom zauvijek, bez obzira na ishod ovih ili onih izbora u Americi.

DEMKOKRATIJA U PET REDOVA

Avet kruži svijetom. Avet projekta globalne hegemonije. Pozivajući se na vrijednosti liberalne demokratije, taj projekt ostvaruje svoje rezultate preko niza agresija na nezavisne države, uključujući njihovu okupaciju na neodređeno vrijeme, kao i svrgavanje legalno izabranih režima. Ti rezultati uključuju milione nevinih žrtava, neprocjenjive materijalne gubitke i trajno progonstvo desetina miliona ljudi, pretežno iz islamskih zemalja.

Sve je počelo prije stotinu godina. Sa velikim optimizmom, Endrju Karnegi je počeo izgradnju „Palate Mira“ u Hagu, uvjeren da je počela „era trajnog mira i prosperiteta“. Norman Endžel objavio je uticajnu knjigu sa centralnom tezom da je „uzajamna ekonomska Zavisnost modernih država, zauvijek ukinula sve motive za konflikte i ratove“. U prvih pedeset godina „ere trajnog mira...u kojoj su ukinuti svi motivi za konflikte i ratove“, slijedila su dva svjetska rata, zatim hladni rat, pa nuklearna kriza oko Kube. Poslije kratkog zatišja, drugih pedeset godina prešlo se na neoimperijalne ratove, jednostrano proklamiranu teoriju o

masovnog ubijanja; kao zapeta puška, odazvaće se na prvi poziv da satre, bez nade za spas, ono što je još ostalo od civilizacije. Smrt čeka komandu od čovjeka, tog krhkog, zbunjenog bića, te svoje najpoželjnije žrtve – i samo još za tu priliku – svog gospodara.“

Faksimil Balfurove Deklaracije, adresirane na Lorda Rotšilda lidera Cionističke Federacije, od 2. novembra 1917. godine, ovdje priložen, ima samo pet redaka. Ipak, kada liberalna demokratija pokazuje mišiće, i pet redaka su dovoljni da promijene hiljadugodišnje stanje na bilo kom dijelu planete. Samo 30 godina kasnije (1947), tih pet redaka doveli su do stvaranja države Izrael, i kroz sve to vrijeme ostali su zvijezda vodilja britanske politike i prije i poslije mandata u Palestini.

Tako se desilo da je manje od 1 posto stanovništva Palestine, dobilo državu i vlast nad onih 99 posto koji, usput budi rečeno, čak i danas posjeduju validne pravne dokumente o vlasništvu nad više od 86 posto teritorije današnjeg Izraela. Uz to, jedan od uslova priznanja Izraela bio je da se sa tom odlukom saglase barem dvije država iz regiona. Kada se poslije dva glasanja u OUN nije saglasila nijedna, prihvaćena je kao legitimna zamjena, saglasnost tadašnjeg rasističkog režima Južnoafričke Unije!?

Kad čovjek pomisli šta mogu učiniti pet redaka demokratije, obuzmu ga jeza od radosti i užas od ponosa! Evo ih, u cijeloj njihovoj veličanstvenoj kratkoći:

Dragi Lord Rotšild,

Sa velikim zadovoljstvom, prenosim Vam u ime vlade Njenog Visočanstva, slijedeću Deklaraciju simpatija sa jevrejskim cionističkim aspiracijama, koje su nam bile dostavljene i odobrene od Kabineta

“Vlada Njenog Visočanstva sa naklonošću gleda na osnivanje nacionalnog doma za jevrejski narod u Palestini, i učiniće sve što je u njenoj moći da olakša postizanje ovog cilja, pri čemu treba biti jasno da se ni na koji način neće dovesti u pitanje građanska i religijska prava postojećih ne-jevrejskih zajednica u Palestini, kao ni prava i politički status koji Jevreji uživaju u drugim državama.”

Biću zahvalan ako ovu deklaraciju dostavite na znanje Cionističkoj Federaciji.

Piše: Ferid MUHIĆ

**Faksimil
Balfurove
Deklaracije,
adresirane na
Lorda Rot-
šilda lidera
Cionističke
Federacije,
od 2. novem-
bra 1917.
godine, ovdje
priložen, ima
samo pet
redaka. Ipak,
kada liberal-
na demokra-
tija pokazuje
mišiće, i pet
redaka su
dovoljni da
promijene hi-
ljadugodišnje
stanje na bilo
kom dijelu
planete**

legitimnosti preventivnog napada, kojom je najmoćnija vojna sila svijeta sebi dala diskreciono pravo da izvrši agresiju i okupira bilo koju državu bez najave i objašnjenja.

Jedan od protagonista politike neravnopravnosti država, odnosno, promotor političke i legalizirane supremacije dvije najmoćnije države svijeta, Winston Čerčil, je 1929. godine ovako sagledao budućnost imperijalističke politike koju je i sam zdušno zagovarao:

„Smrt vreba, spremna da posluša bez pogovora, jedva čekajući da se prihvati

IZABELA KISIĆ, IZVRŠNA DIREKTORICA
HELSINŠKOG ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI

Građani su nezaštićeni od samovolje države

MONITOR: *Kakvo je stanje ljudskih prava u Srbiji koje su im najbitnije karakteristike?*

KISIĆ: Izveštaji nevladinih organizacija ukazuju da je najmasovnije kršenje ekonomskih i socijalnih prava. Narušena su i sva fundamentalna prava. Zakoni se ne sprovode i ne postoji politička i društvena klima neophodna za izgradnju liberalnog društva. Zatim, stanje u pravosuđu pogađa sve građane. Bez vladavine prava nema napretka u demokratizaciji. Događaj, koji to najbolje ilustruje, je izručenje kurdsog političkog zatvorenika Turskoj, protivno odluci UN komiteta protiv torture. To je poruka građanima da, čak i pored UN upozorenja, nema garancije za zaštitu njihovih prava. Uništene su i sve nezavisne institucije čiji je mandat da štite građane od samovolje države. Nažalost, ljudska prava nisu prioritet ni u mnogim demokratskim zemljama koje su bile šampion u njihovom promovisanju. To znači da je veoma važno kako se ponašaju lokalni ljudskopravaški pokreti.

MONITOR: *Ko je u Srbiji najugroženiji kad je riječ o ljudskim pravima?*

KISIĆ: Ugrožene su sve manjine, uključujući i sve one koji se kritički odnose prema vlasti. Uostalom, mandat civilnog sektora je da prati rad državnih organa i o tome obaveštava javnost i nacionalne i međunarodne institucije. Vlast je posebno osjetljiva na svako pokretanje odgovornosti za nedavnu prošlost, ali i na ukazivanje veoma raširene korupcije. Svi koji iznose podatke o tome i zahtevaju odgovornost izloženi su prijetnjama i demonizaciji.

U Srbiji su ugrožene sve manjine, uključujući i sve one koji se kritički odnose prema vlasti. Vlast je posebno osjetljiva na svako pokretanje odgovornosti za nedavnu prošlost, ali i na ukazivanje veoma raširene korupcije. Svi koji iznose podatke o tome i zahtijevaju odgovornost izloženi su prijetnjama i demonizaciji

MONITOR: *Analitičari često upozoravaju da vladavinu Vučićeve Srpske napredne stranke karakteriše urušavanje ostvarenih prava, odsustvo javnog dijaloga,*

tolerancije, slobode izražavanja i ignorisanje kritičkog mišljenja...

KISIĆ: Vlast je uspjela da poništi sve što se mukotrpno gradilo prvih deset godina nakon 5. oktobra.

Najstrašnija posledica je uticaj na stavove mladih, potenciranje negativnih stereotipa o drugima kod njih što generiše frustraciju i netolerantnost. U škole ljudskih prava Helsinškog odbora mladi dolaze sa preuzetim modelima mišljenja koji se promoviraju kroz medije, škole i porodice. Stvorena je konfuzija koja onemogućava da prepoznaju šta je istina, a šta laž. Međutim, mladi su

otvoreni da čuju nešto drugo kada im se priđe na pravi način. Često kažu - ma znao sam da postoji i nešto drugo.

MONITOR: *Kakvo je Vaše mišljenje o opoziciji u Srbiji i kako bi se ona mogla uspešno suprotstaviti Vučićevoj diktaturi?*

KISIĆ: Potencijal opozicije zavisi isključivo od jasnog pozicioniranja prema konkretnim Vučićevim politikama i delima. Njihov fokus je isključivo na ličnosti predsednika, a ne na njegovim politikama, posebno onima koje su ključne za napredak Srbije. To nije izbor između stabilnosti regiona i vladavine prava. Mora istovremeno

da se radi i na jednom i na drugom. Akcija opozicije mora da bude zasnovana na činjenicama i jasnim stavovima. Oko Kosova većina opozicije je na istim pozicijama na kojima je trenutno i vlast, a to je podela. Čak i na temi na kojoj bi opozicija mogla bolje da se profiliše, kao što je korupcija, veći uspeh imaju udruženja građana nego stranke jer istražuju činjenice. Ima dobrih opozicionih poslanika. Ljudi prepoznaju kada oni barataju činjenicama. Takav je slučaj poslanice Marinike Tepić, recimo kad raskrinkava ultradesničare.

MONITOR: *U Srbiji su mnogi ratni zločinci ponovo u javnom životu, čak i poslanici kao Šešelj, ali predstavnici vlasti ne reaguju. Čime to objašnjavate?*

KISIĆ: Ne čudi me to što je Vučić propustio šansu da se obračuna sa bivšim partijskim drugovima i okrene vrednostima na kojima je Evropa građena posle 1945. Čudi me, međutim, odsustvo hrabrosti profesionalaca u institucijama, a takvih na nekim pozicijama sigurno još ima, da se pobune. Saša Janković i Rodoljub Šabić su recimo uspeali da tokom mandata nešto urade. Ako, na primer, imamo nacionalnu strategiju za poglavlje 23, kako se

Oko Kosova većina opozicije je na istim pozicijama na kojima je trenutno i vlast, a to je podjela. Čak i na temi na kojoj bi opozicija mogla bolje da se profiliše, kao što je korupcija, veći uspeh imaju udruženja građana nego stranke jer istražuju činjenice

onda ne nađe neki hrabri tužilac koji će, primenjujući zakone, pokrenuti neke stvari. Sutra, kada se neko izbori u njihovo ime, opet će reći pa nisam mogao, takav je bio sistem. Bez lične hrabrosti jednog tužioca u

USrbiji postoji lažna ljevica, kao što su Dačić ili Vulin, ili pak antiglobalisti poput Kusturice. Ali postoje i izolovane grupacije posebno mladih intelektualaca koji prate svjetska kretanja ljevice

Nemačkoj, verovatno mnogih suđenja nacistima u Nemačkoj neposredno posle Nirnberga ne bi bilo. On je radio po sopstvenoj savesti.

MONITOR: *U Srbiji, ali i u drugim djelovima regiona jača desnica. Kako na to gledate i ima li ljevice u Srbiji?*

KISIĆ: Kriza neoliberalizma traje već decenijama, i to ne samo ekonomska već i humanistička. Mi smo tek sad to počeli da primećujemo, kada su diljem Evrope i Amerike počele da jurišaju fašističke i naci grupe i kada su nosioci ideja izrazito konzervativne i ultra desnice počele da ulaze u institucije i osvajaju vlast u ključnim zemljama. S druge strane, levici je trebalo da se otrezni od pada Berlinskog zida kada je srušen istočno-evropski tip socijalizma koji je nosio balast staljinizma, ali je već počeo da ulazi u neke reforme. Neoliberalna desnica je preuzela primat, ali bez valjanih odgovora. Ni levica nije uspjela da odgovori na izazove globalizacije i ratova na kraju 20. i na početku 21. veka. U Srbiji postoji lažna levica, kao što su Dačić ili Vulin, ili pak antiglobalisti poput Kusturice. Ali postoje i izolovane grupacije posebno mladih intelektualaca koji prate svjetska kretanja levice. Kod tih mladih postoji potencijal da se to razvije u nešto ozbiljnije, ako se dobro organizuju.

MONITOR: *Aleksandar Vučić i Hašim Tači predlažu „razgraničenje” Srbije i Kosova. Da li bi to dovelo do još jednog egzodusa stanovništva na Balkanu i sukoba i šta je po Vašem mišljenju pravedno rješenje*

problema između Srbije i Kosova?

KISIĆ: Upravo dolazim sa Kosova, gde sam razgovarala sa Srbima. Jedan uticajni sveštenik SPC-a mi je rekao – podela Kosova po etničkom principu je necivilizacijsko rešenje. Srbi sa juga ne žele podelu. Oni žele da se poboljšaju uslovi života, ekonomija pre svega. Ti ljudi su getoizirani, ima mesta do kojih nema ni javnog prevoza u 21. veku. Mladi su tu bukvalno svedeni na virtualnu komunikaciju sa spoljnim svetom. Ljudi se već iseljavaju, uvek ode po nekoliko porodica čim stigne neka politička izjava. Što se tiče domino efekta, nije to rizik podele samo na Balkanu. Podela Kosova bi uzburkala strasti u mnogim zemljama Evrope i centralne Azije. Za mene je pravedno rešenje ono koje će voditi tome da ja mogu da kažem razgovarala sam sa građanima Kosova, a ne Srbima ili Albancima sa Kosova.

MONITOR: *Je li naš region ogledalo nemoći međunarodne zajednice, prije svega Evrope, kad je riječ o rješavanju zategnutih odnosa između Srbije, Kosova, Hrvatske i BiH?*

KISIĆ: Žalosno je da se neke diplomate koji su ostvarili svoje karijere u post-jugoslovenskim

zemljama, poput Vofganga Petriča, ponašaju kao da nikad na Balkanu nisu bili i dopustili da ih vode oni koji ne poznaju region. Očigledno je žurba da se pitanje Kosova što pre zatvori. I zato ne čudi što neki međunarodni akteri (SAD pre svega) odustaju od sopstvenih principa (nema podele i nema povratka na staro), ali i od Briselskih sporazuma na kojima se radilo osam godina. Na delu je

kriteriji. U tom smislu pravo pitanje je ko je Matija Bećković? Da li je on zavodljivi vickasti pesnik ili ideolog rata u Jugoslaviji? Bećković je svojim metaforama inspiracija zločincima u Bosni, Hrvatskoj i na Kosovu. Blizak je bio sa Karadžićem, osnivač Srpskog sabora za ujedinjenje srpskih zemalja, a te ideje su bile ideologija koja je upotrebila oružje

brutalna geopolitička dinamika. Ipak, verujem da neće doći do podele, jer to nije rešenje. Nemačka i Britanija su čvrsto protiv podele, a verujem da će vremenom sve članice EU shvatiti koliko je etnički princip protiv evropskih vrednosti. Nekada mislimo da previše sve zavisi od međunarodne zajednice, međutim, i unutrašnji (ne)potencijali imaju veliku ulogu.

MONITOR: *Da li Kremlj Srbiju, posebno Republiku Srpsku, drži kao taoce i može li preko njih destabilizovati region?*

KISIĆ: Region je postao igralište različitih sila - SAD, EU, Rusija, Kina, Turska. Naš interes je EU, ali je pitanje da li postoje unutrašnje snage za to.

MONITOR: *Kako komentarišete odluku crnogorske vlasti da se zabrani ulazak u Crnu Goru grupi intelektualaca iz Beograda?*

KISIĆ: Za zabranu govora mržnje postoje strogi međunarodni

da uništi Jugoslaviju. Takva je danas i njegova ideološka misija protiv Crne Gore. Slično je i sa Čedomirom Antićem. Kontekst u kome namere srpskih vlasti o rekonstruisanju Balkana su još tu, njih čini opasnim. Desničarsku organizaciju „Nacionalna avangarda”, koja u programu ima da je potreban novi odnos prema Kosovu, Republici Srpskoj i Crnoj Gori, podržao je državni vrh!

MONITOR: *Kako je na to reagovala intelektualna elita u Srbiji?*

KISIĆ: SANU je rekla da je zabranjen ulazak pesniku, nepominjući stvarni razlog zabrane. Bećković i ostatak grupe imali su priliku da se obrate preko gotovo svih tradicionalnih medija u Srbiji. Ta nespretna zabrana obesmišljena je, inače, najavom da će se Bećković obratiti učesnicima skupa u Budvi putem video linka.

Veseljko KOPRIVICA

Bećković je svojim metaforama inspiracija zločincima u Bosni, Hrvatskoj i na Kosovu. Blizak je bio sa Karadžićem, osnivač Srpskog sabora za ujedinjenje srpskih zemalja, a te ideje su bile ideologija koja je upotrijebila oružje da uništi Jugoslaviju. Takva je danas i njegova ideološka misija protiv Crne Gore

PEDESET LJETA MAGIJE

U vremenu u kojem ništa više nije sveto, u vremenu sveopće desakralizacije i uništavanja svakog vrednosnog sistema, u vremenu sveopćeg trijumfa šunda i kiča i najtrivijalnijih oblika *rijalitizacije*, vijesti iz one prave, istinske kulture, a o umjetnosti da i ne govorim, jednostavno *ispadaju* iz uredničkih vidokrugova, postaju suviše same po sebi, gube se u moru svakodnevnih trivijalnosti koje živimo.

I onda se pojavi vedrina, neočekivana u mjeri u kojoj nas redovno zapljuskuju nekritički tekstovi iz kulture kako je sve sjajno i sve genijalno? Naravno sve je to daleko od sjajnog, a sunčevim godinama daleko od genijalnog.

Sad već uvriježena i poslovična laž medija o kulturnim dešavanjima dobija bitnu korekciju u vijesticama koje su se počele gotovo neopažene pojavljivati u bh., ali i u regionalnim medijima. Veliki glumac naših prostora, za mene osobno uporediv sa Smoktunovskim, Zijah Sokolović, otpočinje obilježavanje pedeset godina umjetničkog rada!

Pedeset godina istinske kazališno/pozorišno teatarske magije.

Počinjali smo zajedno u teatru, kao danas se sjećam: Zijah Sokolović Zike nije ni tada trpio jeftinoću u teatru. Odlučio se u svojoj prvoj samostalnoj mono produkciji na iznimno težak i nezahvalan artistski put. Riješio je pokušati naći pozorničke aдекватne za misaono-poetsko biserje Ive Andrića *Znakovi pored puta*. Bio je to tada šokovit, po mnogima samoubistven korak za mladog, već dokazanog glumca Kamernog teatra 55. Ali prvi mačići se ni tada u vodu nisu bacali!

Uz pomoć vrsne lekture profesora Gavrila Grahovca, Sokolović je napravio ne monodramski akt već cjelovečernju izvrsnu seansu temeljenu na Andrićevim mudrostima. Od tada pa do današnjih dana bilo da igra sa partnerima, bilo da *monodramiše* Zijah Sokolović ispunjava tri

temeljne teatarske zadaće: on je predan i sav *unutra* u teatarskom činu; on zastupa najviše oblike etičkih principa u teatru današnjeg doba i, konačno, Sokolović izborom literature koju tumači na sceni potvrđuje pravilo da dobrog teatra teško da ima bez dobrog teksta, a da teatarska umjetnost kada je vrhunska itekako može uticati na društvo. Ne možemo mijenjati svijet, ali svakako može sugerirati pravičnije svjetove od ovog koji mi živimo i na koji smo, nažalost, osuđeni.

Zijah Sokolović pedeset godina istrajava na *promjeni*, a davno je veliki teatarski i filmski režiser i teoretičar filmske i teatarske umjetnosti Bora Drašković kazao da je *promena bit teatra!*

Sve Ziketove predstave, a većinu sam vidio, bilo da je igrao klasiku ili savremenu literaturu, nosile su predznak internacionalnog i kozmopolitskog, Sokolović je bio i ostao neuništiv u svom temeljnom *histrionizmu*.

I kada glumi i kada povremeno režira Zijah Sokolović od gestovno-mimičkog, preko uzorne tjelesnosti do briljancije u uspostavi govornog materijala, isijava ovovremenu energiju kazališnosti kojoj predznak sjevremenog svejednako lebdi negdje iznad pozorničkih događanja ovog histriona, našeg suvremenika.

Sokolović je dokazao, posebno interpretacijom monodrame *Glumac... je glumac... je glumac* da su za istinski teatar potrebne dvije daske i, naravno, veliki glumac.

Pedeset godina teatarskog znoja, suza i osmjeha velikog Zijaha Sokolovića znače bh. teatru iz kojeg je krenuo, ali i jugoslovenskom i evropskom teatru kojem pripada ovaj umjetnik prikazivačkih umjetnosti, na svaki način.

Svi teatri kojima je podastirao svoj glumački talenat i strast trebali bi naći način da obilježe ovaj veliki Sokolovićev jubilej.

Takav umjetnik se rađa jednom u stoljeću!

Piše:
Gradimir
GOJER

Veliki glumac naših prostora, za mene osobno uporediv sa Smoktunovskim, Zijah Sokolović, otpočinje obilježavanje pedeset godina umjetničkog rada! Svi teatri kojima je podastirao svoj glumački talenat i strast trebali bi naći način da obilježe ovaj veliki Sokolovićev jubilej. Takav umjetnik se rađa jednom u stoljeću

Ruski blef

Piše: Lilija ŠEVCOVA

Umesto doskora uobičajenih napora u „pridobijanju“ Rusije, Zapad je počeo sistematski da je okružuje dubokim rovom trpajući nas tako sve u jedan ogroman leprozorijum. I umjesto stvaranja nekakvog izmašanog *Nezapada* u kojem bi ona preuzela vodeću ulogu, Rusija svojim postupcima stvara *Novi Zapad* u kojem za nju realno nema mjesta

Već duži niz godina, naš osnovni nacionalni proizvod je blef. I to je razumljivo. Budući da nemamo resurse kojima bismo pothranjivali naše velikodržavlje na koje smo do ozbiljne zavisnosti naviknuti, ostaje nam samo poker. Pravimo se da u rukama držimo mnogo jače karte nego što one zapravo jesu.

Blefiraju svi. Vlada blefira kada njen ministar za ekonomski razvoj Maksim Oreškin pokušava da ubedi građane kako „Rusija danas ostvaruje suštinski i odlučujući ekonomski rast“. Ostaje nejasno zašto onda iz dana u dan sve lošije živimo. Sergej

Lavrov tvrdi da „viševekovni uticaj Zapada“ ubrzano jenjava i da „većina zemalja u svetu prihvata i podržava današnju rusku politiku“. I sad, ako Zapad ne utiče, a većina zemalja podržava, opet je nejasno zašto se Rusija tako grči i teško stenje pod pritiskom zapadnih sankcija?

Blefiraju i kremaljski eksperti. „Liberalna demokratija će morati da odstupi. Raspad sadašnjeg i stvaranje novog svetskog poretka potrajaće još u vrh glave par decenija, tako da Rusija ima dobre izgleda da aktivno utiče na njegovo kreiranje“, čuje se iz kremaljskog orakuluma (Sergej Karaganov). Ali kako? Koja su to sredstva kojima ona misli da na bilo koga utiče kada je izolovana i do te mere iscrpljena sankcijama?

I na kraju, svoj doprinos ovoj kolektivnoj igri daje i vrhovni majstor bleferskog zanata, naš predsednik Vladimir Putin: „Mi smo sasvim sigurno dostigli i prestigli sve naše, rekao bih, partnere i konkurente. Hipersonično i superprecizno oružje koje mi imamo, niko na planeti nema... I u tom smislu, mi se osećamo sasvim bezbedno“.

Ali, shvatajući da jedna te ista pesma lako može da dosadi, da se izliže i potroši svoju uverljivost, predsednik svoj blef u sledećem krugu usavršava učenom: „Mi se ničega ne bojimo. Malo je zemalja u svetu kao što je Rusija, zemalja čiji su građani vazda spremni da svoje živote polože na oltar otadžbine“. I

gotovo istog trenutka, kao da ih je neko pustio s lanca, čopor dežurnih televizijskih eksperata iz sveg glasa urla „Rat!“ Ukratko, mi hoćemo da ubedimo Zapad kako smo spremni i krv da prolijemo ako taj isti Zapad ne pomogne Kremlju da svoj obraz sačuva. Tobože vreme je da menjamo taktiku i da počnemo malo i svojim ludilom da ih plašimo. Mada iskreno govoreći, strašno zapanjena lica televizijskih eksperata pre ukazuju na realno rastrojstvo našeg društva.

Amerika ruši bipolarnost s Rusijom jer su joj neophodne slobodne ruke za stvaranje nove. Nastupaju vremena koja zahtijevaju angažman za bipolarnost s Kinom. I budući da se tango (kao ogoljeni simbol bipolarnosti) igra udvoje, svedoci smo istorijskog trenutka u kojem je Rusija u ovoj igri očigledno postala suvišna

A još donedavna, blef je odlično funkcionisao. Liberalne demokratije su se pred ruskom drskošću uredno povlačile. Ali, očigledno im je dosadilo i sada naš blef odjednom proizvodi suprotan efekat. One počinju da pokazuju zube, demonstriraju svoju snagu i nagoveštavaju svoje mogućnosti u primeni sile. Umesto doskora uobičajenih napora u „pridobijanju“ Rusije, Zapad je počeo sistematski da je okružuje dubokim rovom trpajući nas tako sve u jedan ogroman leprozorijum. I umesto stvaranja nekakvog izmaštanog *Nezapada* u kojem bi ona preuzela vodeću ulogu, Rusija svojim postupcima stvara *Novi Zapad* u kojem za nju realno nema mesta.

Otkud onda svi ti susreti na najvišem nivou, sastanci s Makronom, s Angelom Merkel i uskoro, ako se ne daj bože nešto ne izjalovi, s Trampom? Ne dajte se prevariti: to je saučesništvo Zapada u kreiranju našeg blefa. Njima ionako više nema pomoći – misli zapadna elita. Zašto im povremeno ne tercirati i tako stišati njihovu agresivnost. A u stvari,

zapadno društvo se sve čvršće konsoliduje oko ideje „Rusija – glavni neprijatelj“. Na scenu izlaze njihovi „jastrebovi“ ubrzano gradeći svoje karijere na rusofobiji. Evo baš nedavno je jedan od njih – Trampov pomoćnik za pitanja nacionalne bezbednosti Džon Bolton – dolazio u Moskvu da Putinu objasni zašto Amerika istupa iz sistema uzajamnog ograničavanja širenja nuklearnog naoružanja.

Najveća uvreda za Kremlj je to što se Amerika sprema da na đubrište istorije baci svoje obaveze koje istovremeno predstavljaju i garanciju našeg uzajamnog pariteta, tog savršenog i ubedljivo najsajnijeg simbola našeg velikodržavlja. Amerikanci istupaju iz sporazuma ne zato što su se najednom zabrinuli oko dugogodišnjeg neprekidnog kršenja tog dogovora s naše strane. Amerika ruši bipolarnost s Rusijom jer su joj neophodne slobodne ruke za stvaranje nove. Nastupaju vremena koja zahtevaju angažman za bipolarnost s Kinom. I budući da se tango (kao ogoljeni simbol bipolarnosti) igra udvoje, svedoci smo istorijskog trenutka u kojem je Rusija u ovoj igri očigledno postala suvišna.

Da bi skrenuli pažnju Amerike na sebe, mi se naravno možemo bučno baciti u novu trku u naoružanju. S tim što jedna takva odluka sa sobom nosi gotovo izvestan rizik od toga da sami sebi slomimo vrat. Učestvovati u trci s našim vojnim budžetom od 46 milijardi dolara protiv zemlje koja za vojne potrebe troši 700 milijardi dolara (dodavši tu još i Veliku Britaniju s vojnim budžetom od 60 milijardi i Francusku koja zajedno s Nemačkom troši 80 milijardi dolara godišnje), bio bi više nego očigledan primer državnog samoubistva. Tim pre što je Sovjetski

Doprinos kolektivnoj igri daje vrhovni majstor bleferskog zanata predsjednik Vladimir Putin: „Mi smo sasvim sigurno dostigli i prestigli sve naše, rekao bih, partnere i konkurente. Hipersonično i superprecizno oružje koje mi imamo, niko na planeti nema... I u tom smislu, mi se osjećamo sasvim bezbjedno“. Ali, shvatajući da jedna te ista pjesma lako može da dosadi, da potroši svoju uvjerljivost, predsjednik svoj blef usavršava ucjenom: „Mi se ničega ne bojimo“

Savez to 1991. već jednom učinio.

Sam proces reprodukcije ruskog blefa nameće pitanje o adekvatnosti ljudi koji su taj perversirani oblik komunikacije učinili sastavnim delom našeg društvenog života. Da li oni razumeju šta zapravo čine? Mada to možda više i nije tako važno. Možda je već i sasvim nevažno. Jer onog trenutka kada je rutinski blef usavršen ucjenom od strane Kremlja, taj resurs je i definitivno iscrpljen. A to u isto vreme znači i da vlast više ne može da predvidi rezultat riskantne igre u koju se upustila. Štaviše, blef počinje da razara i životni prostor Rusije, da ruši repere kojima je omeđena bezbednost i sam opstanak ruske države. Vreme naizgled bezazlenog pokera je prošlo. Nastupa doba ruskog ruleta.

(Kasparov.ru)

Prevod s ruskog Haim Moreno

Peščanik.)

Plantaze

MUNDUS vini
THE GRAND INTERNATIONAL WINE AWARD

Decanter

THE BALKANS INTERNATIONAL WINE COMPETITION

PREMIJER

VRANAC

ВЛАДИКА

VRANAC

ERAHA

PRO ANIMA

Below the bottles, a row of award medals is displayed, including a gold medal from Mundus Vini and several silver and bronze medals from Decanter and The Balkans International Wine Competition.

TRAGANJE ZA POTVRDAMA NASTAJANJA

Miraš Martinović: *Glasovi iz Doklee*, izd. Vijeće Crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Skaner studio, d. o. o., Zagreb, 2018.

Kao što je pokojni akademik Vojislav Nikčević, kolega mi sa studija književnosti u Zagrebu, najzaslužniji znanstvenik jezično-povijesne samostalnosti crnogorske nacije i države, kojoj je učvrstio znanstvene temelje, tako je Miraš Martinović, suvremeni pjesnik i prozaik, najistaknutiji u pjesničkom i proznom djelu koje povijesne i historijske predjele antike, na kojima je nastala suvremena Crna Gora, čini dijelom njezina nacionalnog bivstva, učvršćuje joj književna uporišta i minulim vremenima, a time i u suvremenosti.

Dijelim pridjev „povijesno“, od „historijsko“; u hrvatskomu jeziku povijest je čitavo filološko polje, skupa s narodnom predajom i umjetničkim djelima, a historijsko je smo ono što se, dokazano i zabilježeno, dogodilo.

Martinović baštini malo toga historijskog, ostatke ostataka, tek poneku krhotinu, a ako ni nje nema, naći će je u osjećaju i u mašti, time izvesti svoje slutnje i zamišlja je te njima uzpostaviti vlastiti pjesnički svijet.

Pjesnik u *Glasovima iz Doklee* lirskim zapisima teorijski najbližim pojmu pjesme u prozi, ali i s narativnom strukturom štiva, postavlja na čitateljski pladanj tridesetak uradaka vrsne misaone i stvaralačke kakvoće kakva se rijetko susreće. U objašnjenjima i navodima izvora iz kojih se napajao, a koje naziva *Predjeli i sudbine*, donosi nam kraći popis bilo ostataka davnih toponima, bilo nekih zapisa, bilo marginalnih fragmenata, pojmova ili imena mitskih bića, ili naziva... pokazujući kako je sve te historijske mrvice ili povijesne ostatke utkao u jezgro svojih zapisa i priča kojima

oživljuje i slika svoja viđenja ovdašnjih prostora i zbivanja, u antičkim vremenima.

Tako je, primjerice, *Provalisa* („prije doline“) istočni dio Dalmacije gdje je „formirana krajem trećeg vijeka provincija“ toga naziva. To je autoru dostatno da crta „mapu Provalise“, putuje „kroz tamu i istoriju“, prepisuje „nevidljive rukopise“, „neizgovorene riječi“, on je tamo „snove njihove sanjao, sudbine nosio“... Tražite li Provalisu, „u sebi ćete je naći“, zaključuje pjesnik, jer „Provalisa je u nama. Ne treba je drugdje ni tražiti.“

Slično su strukturirane i druge umjetničke urađevine. Ponešto baroknim, povišeno emotivnim stilom, okretnom rječitošću, kako i dolikuje pjesniku koji se nadahnjuje na vrelima vlastita života. Nije teško odgonetnuti koliko sa svime što u davnim vremenima otkriva, pogotovu ako je imalo vezano uz biće i svijest o samobitnosti i vlastitosti Crnogoraca,

Martinović emotivno sraščuje i koliko duboko doživljava te nadahnuto imaginira i tako ostvaruje umjetničko djelo. Sa svih književno-prosudbenih motrišta kojima se književna kritika služi pri vrednovanju i ocjenjivanju literarnih tvorevina (estetski, etički, gnoseološki, lingvo-stilski, akribijski i recepcijski) Miraš Martinović lako pobire laskave ocjene. Martinovićeva književno djelo je iznimno vrijedno i posebno, pa i jedinstveno. Martinović je najcrnogorskiji pjesnik, posve nacionalnog opredjeljenja, ali s internacionalnim humanim profilom i značenjem.

Miraševa traganja za mjestima i potvrdama nastajanja suvremene Crne Gore nalaze potvrdu vrijednosti njegovih pjesničkih ostvarenja.

Martinović je putnik u minula vremena, u davno razorene gradove koje obnavlja, u sretne i nesretne nekadašnje trenutke koje oživljuje, u sudbinske ljubavi koje uskrснуje, u predjele antike koje ponovno proživljava, u uporišta nacionalne prošlosti i narodnog pamćenja koje miluje nesebičnom odanosti. Nitko u književnosti, koliko znam, ne umije kao Miraš spojiti povijesnu imaginaciju i historijsku činjenicu sabrati u zajedništvo.

Miraš je pronicljiv ronilac u maštu koja čini zbilju i u zbilju u kojoj maštom otkriva svjetove kojih više nema, čineći i da ih ima i prenoseći ih u buduća vremena. Čitajući Miraševe legende i snohvatice, poetske činjenice u pričinjenicama i priče u njegovom osobnom vremenu, promišljam kako zajedničko nam vrijeme nema ni prošlost ni sadašnjost ni budućnost, da su sve to tek neke čovjekove odrednice e da bi se lakše snašao u vremenu i makar donekle ponešto sebi objasnio, da je vrijeme samo jedno i jedino: vrijeme koje neprekidno protječe i kruži po unaprijed zadanim putanjama Svevišnjeg. Nas određuje prostor naših dosega i oni stvarni prostori kojima smo pivezani za vlastiti trenutak trajanja, za svoju sekundu vječnosti. Miraš nas miri sa sudbinom, svojim inteligentnim rečenicama prožetim ljubavi i njezinim zamišljajima te skladom pripovijedanja čini koliko toliko izdržljivim na ovom našem rubu Nirvane.

Stjepo MIJOVIĆ-KOČAN

Jubilej CDPR-a

Nastavak tradicije i aktivnosti u borbi protiv raka u Crnoj Gori nakon nestanka tokom ratnih devedesetih godina Društva Crne Gore za borbu protiv raka, vezuje se za Crnogorsko društvo za borbu protiv raka (CDPR), koje je osnovano 5. novembra 2001. godine.

U ostvarivanju sveobuhvatne borbe protiv raka zadatak CDPR-a je da podstiče i koordinira aktivnost članova i aktivista u borbi za smanjivanje broja novooboljelih od ove opake bolesti. Istovremeno CDPR je kao cilj postavilo i smanjenje stope smrtnosti od raka u Crnoj Gori, ali i podizanje kvaliteta života oboljelih.

Osnovni zadatak je stoga širenje svijesti da se zdravim načinom života rak - kancer može spriječiti, a adekvatnim medicinskim i društvenim mjerama rano otkriti i uspješno liječiti. Istovremeno naš zadatak je i podrška svima koji su pogođeni ovom bolešću. Tokom proteklih sedamnaest godina rada CDPR je organizovalo niz korisnih akcija i projekata iz oblasti svoga djelovanja. Najvažniji dio aktivnosti CDPR-a je bila promjena stava javnosti u Crnoj Gori prema upotrebi duvanskih proizvoda.

Nije bilo lako preći put od primarne nezainteresovanosti i potpunog nedostatka zakonske regulative do jednog od najnaprednijih evropskih Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda u čemu smo, bez lažne skromnosti, bili jedan od značajnijih inicijatora i promotera.

Pokrenuli smo prije više od petnaest godina (9. maj 2003. godine) i Savjetovalište za odvikavanje od pušenja gdje se pušačima i dan danas pruža pomoć u ostavljanju cigareta. Takvih Savjetovališta je do sada bilo preko sto pedeset sa blizu dvije hiljade zainteresovanih pušača od kojih su mnogi ostavili cigarete.

Sopstvenim sredstvima smo značajno pomagali svih proteklih godina uređenje Klinike za onkologiju KCCG. Donirali smo tradicionalno isto tako sedamnaest puta Institut za bolesti djece KCCG, zatim Specijalnu bolnicu „Dr Jovan Bulajić” u Brezoviku (tri puta), ORL kliniku KCCG, Hiruršku kliniku KCCG i Kliniku za patologiju KCCG, sve crnogorske domove zdravlja i druge ustanove sličnog tipa.

Stoga ovaj tekst ima svrhu da podsjeti javnost na 05. novembar 2001. godine i aktivnost CDPR-a u borbi protiv raka, sa nadom da se svih proteklih godina Crnom Gorom širi ideja humanosti sa jednim mogućim ciljem, a to je pomoći oboljelima od ove opake, ali danas ipak izlječive bolesti.

Domagoj Žarković
Crnogorsko društvo za borbu protiv raka (CDPR)

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI
Tel/fax: 031 344 244
E-mail: radio.delfin@t-com.me
www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:
Swift Address: RZBAATWW
Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA
Beneficiary's bank:
Party Identifier: 1-55.097.455 EUR
Swift Address: LOVBMEPG
Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO
IBAN ME25565005010000413202
Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica
Kopiju uplate obavezno poslati
na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

BUDUĆNOST JE ZABRINUTA ŠTO NE DOLAZIMO

Javi se kad dođeš kući. Eto, meni ta rečenica nikad neće izaći iz mode. Toliko privrženosti, brige i ljubavi je u njoj. Srećan si ako imaš nekog ko je budan dok ne stigneš. Ili ko će miran zaspati tek kad javiš da si sigurno stigao kući

Prosto je dirljivo koliko čovek voli sebe, uprkos svemu što o sebi zna. Za prezir drugih potrebno mu je mnogo manje podataka. Poslednjim tračkom svesti čkiljim na desno oko i vrebam na zidu neutralnu tačku za odsustvo. Sakupila sam slamke spasa i napravila za sebe lomaču. Valjda ću izgoreti u želji. U sumanutoj trci sa životom, zaradiš polupana kolena od saplitanja i padova, srčanu manu i tek poneku ovaciju zalutalih na tribinama.

U jednom stripu Korto Malteze kaže da je sam sebi produžio liniju života tako što ju je urezao nožem u dlan... A vi? Je l' skraćujete sebi život zato što se plašite i ovna i govna? Ja isto.

Pazim pred kim se zbunjujem. Neki se samo prave da su ljudi.

Znate ono kad znate da će nešto o glavu da vam se obije, a vi centrirate čelo da slučajno ne promaši? Ja centriram i srce. A i nož ljubazno dodam. Primetili ste da svako ima mišljenje. To nije naročito važno sve dok se ne vidi. Onda bude šteta. Ko zna kako ali se uvek nađe neki trgovac čudima i umetničkim delima i uspe da otkupi nečiju reč. Obucite reči u dela. Tako ih niko ne može uzeti. Svoje zablude robijaški odrađujem i ne tražim pomilovanje. Svakom je savest vrhovni sudija.

Javi se kad dođeš kući. Eto, meni ta rečenica nikad neće izaći iz mode. Toliko privrženosti, brige i ljubavi je u njoj. Srećan si ako imaš nekog ko je budan dok ne stigneš. Ili ko će miran zaspati tek kad javiš da si sigurno stigao kući.

To što godine prolaze uopšte me ne zanima, svako svojim putem ide. Čovek misli da sebe poznaje, ali uvek su neke police u duši zatvorene i kad počneš da verbalizuješ svoje misli, one počinju da se otvaraju i u njima nađeš nešto potpuno novo što nisi znao o sebi. Neprilagođena, živim među krajnostima, rastrzana godinama, od ljudi i onih što na njih liče i ostajem tamo odakle svi odlaze. Kada sve karte baciš na sto i shvatiš da si pogrešio sto, pogrešio grad i pogrešio igru.

Podilaze me neki čvarci sad. Čvarci su vrlo čudna hrana. Biraš, biraš i na kraju sve pojedješ. E, da, nekad su bili sirotinjska hrana, sad koštaju ko grumen zlata. Zato ću da napravim kolombočnicu. Dobro ste čuli. Kolomboč znači kukuruz. Ime je nastalo po Kristoferu Kolumbu jer je on bio iz Vasojevića. Napravim proju i pitam se zašto uopšte radim druge stvari.

Svi politički periodi i vlasti iz tih perioda imaju svoje elite, e sad, ko preleti na vreme on bude uvek elita, a ko ne, on čupa kosu, mi seljaci i radnici nama isti k – ovde sad piše psovka samo je ne vidite, zavisimo od onoga što nam je od oca ostalo ili kako se snađemo i realno smo motor ove zemlje. „Pati bez suza, živi bez psovke i budi mirno nesretan.“ – Esad Koč..., čuj mene – Tin Ujević.

P. S. Držimo se prošlosti, jer se za budućnost mora pomeriti guzica.

Nataša ANDRIĆ

Kasnoantička umjetnost

Monitor će u nekoliko narednih brojeva objaviti djelove iz Pregleda umjetnosti Crne Gore, iz monografije Crna Gora, koja je objavljena 1976. Uređivački odbor: dr Dimitrije-Dimo Vujović, Mihailo Maletić, Vladimir N. Popović, dr Miljan Radović i Milovan Tanasijević

U velikoj rimskoj vili, otkrivenoj na Mirištu u Petrovcu na moru, nađen je vrlo lijep podni mozaik, kojim su bile ukrašene i pokrivene sobe i druge prostorije. Najčešći motivi su geometrijski, ali u jednoj kompoziciji, od koje je očuvana veća cjelina, preovlađuju vegetabilni ukrasi — stilizovan lozov list i motivi ukrštenih hljebova (Sacrificium christianorum) i kantarosa. Na drugom mozaiku, od koga je nađen mali fragment, prikazane su tri ribe s jednom zajedničkom glavom. Svi ovi motivi su simboli Hrista i euharistije (tajne pričešća), a govore o tome da je hrišćanstvo na našoj jadranskoj obali bilo zastupljeno i među rimskim latifundistima iz III — IV vijeka, od kada datira petrovački mozaik.

Petrovački mozaik može poslužiti kao izvrstan primjer kako se u antičku umjetnost počela uvlačiti simbolika nove religije, koja će stvoriti i svoju književnost i svoju umjetnost. Njen prvi period, kad se manifestuje zajedno s antičkim umjetničkim shvatanjima na djelima skulpture i slikarstva poznog Rimskog Carstva u obje njegove polovine, nosi simultano naziv s oba obilježja: kasnoantička i starohrišćanska, odnosno ranohrišćanska umjetnost. Oštru granicu među njima teško je povući i u zemljama koje su sačuvale velike i značajne spomenike iz drugog i trećeg do petog i šestog vijeka koji čine vremenski okvir te umjetnosti. Pogotovu je to neizvodljivo u našoj zemlji u kojoj se na prste mogu izbrojati spomenici tog perioda.

No, ipak mogu se pratiti putevi kojima je krenula i jedna i druga umjetnost Praevalis-a, rimske provincije koja je u doba Diokleciana formirana odvajanjem od Dalmacije,

Petrovački mozaik može poslužiti kao izvrstan primjer kako se u antičku umjetnost počela uvlačiti simbolika nove religije, koja će stvoriti i svoju književnost i svoju umjetnost

i tako, između nje i Novog Epira, historijski i geopolitički, popunjavala prostor današnje Crne Gore i sjeverne Albanije sve do slovenske seobe. U Prevalisu (Prevalitani) Rimljanima nije bilo pošlo za rukom da potpuno asimiliraju pokorene Ilire, štaviše i oni Iliri koji su primili rimsku religiju, kulturu i civilizaciju osjećali su se „domorocima” i pomalo uvijek naginjali svojoj

arhaičkoj tradiciji. To se najbolje vidi po onomastici na nadgrobnim spomenicima romanizovanih Ilira ili varvarizovanih Romana.

Ne ulazeći ovom prilikom u simboliku predstava na nadgrobnim spomenicima iz vremena kasnog Carstva u nas (iako je i to predmet istraživanja historije umjetnosti), osvrnućemo se samo na opšta ikonografska i stiliska opažanja.

U Prevalisu (Prevalitani) Rimljanima nije bilo pošlo za rukom da potpuno asimiliraju pokorene Ilire, štaviše i oni Iliri koji su primili rimsku religiju, kulturu i civilizaciju osjećali su se „domorocima” i pomalo uvijek naginjali svojoj arhaičkoj tradiciji

Kad je riječ o nadgrobnom portretu, najviše se skretala pažnja na nošnju ili, eventualno, nakit koji je na njemu predstavljen. U galeriji pokojnika na stelama Komina kod Pljevalja zaista se mogu otkriti pojedinosti u kroju i obliku nošnje, koji etnografa vode ka proučavanju izvora kasnije nošnje Albanaca i onog dijela slovenskog stanovništva koje je primilo po neki detalj od njihovih predmeta za odijevanje i ukrašavanje. A mogu se praviti i stiliska upoređivanja oblika i crta glave i uopšte rasnog tipa tog stanovništva. Ali, ma kakve zanimljive rezultate da ta ispitivanja donesu, ipak će historijsko-umjetnička nauka o Ilirima imati jako suženu i nestabilnu bazu dogod ne otkrije izvjesne ikonografske principe te same umjetnosti. Jer, ako se zasniva na arhaizmima iz najstarije etničke kulture odijevanja i ukrašavanja Ilira ili samo na pozajmicama iz bogate rimske umjetnosti — pitanje historijsko-umjetničkog tretiranja tih pojava moglo bi se bezmalo skrenuti u druge naučne discipline (arheološku ili etnološku) ili na uticaje koji ne mogu biti okosnica oko koje bi se imala formirati ilirska ikonografija. Za sad je, kako se vidi, prerano upuštati se u ovu oblast pa ćemo se zadovoljiti s tek iznijetom konstatacijom njenog „stanja pitanja” (status questionis).

(Nastavlja se)

STENLEY BJELETIĆ

Kako je počeo Vaš muzički put? Kako i zašto ste se odlučili baš za trubu?

Kao i većina djece iz Nikšića, pomalo natjeran od strane roditelja (jer nijesam znao u šta se upuštam) upisao sam muzičku školu sa sedam godina. Moj prvi instrument je bio harmonika, jer mi se tada od ponuđenih instrumenata najviše dopadala. U to vrijeme nije bio baš nešto preveliki izbor, a harmonika mi je tada izgledala kao instrument sa najviše izvođačkih mogućnosti. Po završetku petog razreda muzičke škole, uzimajući svoje svjedočanstvo na kraju godine, čuo sam tonove koji su mi prijali uhu, a nisam znao iz kojeg instrumenta dopiru ti tonovi. Spustio sam se u podrum muzičke škole, i vidio po prvi put Dugački orkestar. Tadašnji dirigent i profesor Božidar Bakrač je odmah primijetio moju radoznalost i pitao me da li bih želio da sviram nešto od duvačkih instrumenata. Pokazao mi je sve instrumente, a meni je truba u tom trenutku izgledala mnogo izazovno i mogu reći da je od tada sve počelo...

Imali ste više angažmana, između ostalih u Vojnom orkestru i nikšićkom bleh orkestru. Što je najbliže Vašem senzibilitetu?

Tražeći što više saradnje sa muzičarima, nisam samo svirao trubu.... Pjevao sam u podgoričkoj klapi *Assa Voce*, privatnim horovima, orkestrima, kamernim sastavima, raznim bendovima... Sve je to pratila klasika, jazz, pop, rock, izvorna muzika... Jednostavno sam želio da vidim kojem stilu pripadam. Rad u školi kao profesor trube me je takođe privukao, tu sam ostavio deset godina svog rada, ali kao i sve ostalo morao sam ići dalje.

Nastupate u cover bendu i autorskom punk bendu Punkreas. Možemo li reći da ste punk-rock profesor trube?

Trenutno nastupam sa cover bendom *Shall we*, i sa pojedinim bendovima kojima je potreban trubač za neke svirke (izazovno je svirati svirku, kako mi u bendu

kažemo „na prvu“). Takođe, pravim instrumentalne sastave gdje uključujem dosta muzičara i nastupam sa svim sastavima pod jednim imenom „*One more time*“. A posebno mjesto u mom sviranju je autorski punk band *Punkreas*. Takva energija, želja, iskrenost, suva muzikalnost se malo gdje može sresti. U početku sam bio skeptik, jer je punk bio neistraženo polje za mene. Uz takve ljude, njihovu muziku, tekstove vrlo brzo mi je bilo jasno da sam pronašao pravac koji mi prija, možda čak više od ostalih pravaca. Punk rock profesor trube – ako Vi tako kažete...

Truba se sve više čuje u modernoj muzici. Koga Vi danas pratite od trubača i možete li nam reći neka imena za koje možda nijesmo čuli?

Da, truba je definitivno instrument koji pripada svakom pravcu moderne muzike... Ostao sam vjeran slušanju Artura Sandovala, njega i dan danas pratim putem društvenih mreža. Za mene je on jedan od najboljih trubača ikada... Naravno tu su i Miles Davis, Chet Baker, Chuck Findley, Maynard Ferguson i mnogi drugi...

Za one koji bi da počnu da sviraju trubu, možete li dati neke savjete?

Za one koji žele da sviraju

trubu, moraju biti strpljivi, istrajni u vježbanju, da slušaju sebe dok sviraju, tj. da pronađu sebe u sviranju, da pronađu svoju boju tona, svoj temperament sviranja... Mnogo faktora utiče, ali glavni je voljeti to što radiš, pa će vremenom sve to doći na svoje.

Kako gledate danas na muziku u Crnoj Gori. Šta nedostaje?

Kako sam upućen u skoro sve muzičke pravce u Crnoj Gori (svirajući ili slušajući) mišljenja sam da fali kvalitetne autorske muzike, tj. ulaganje u prave muzičke vrijednosti. Kvalitenih muzičara ima mnogo, ali bez dobre muzičke podloge ni muzičari ne mogu doći do izražaja.

Osim bendova da li stvarate svoje kompozicije i da li možemo očekivati neki Vaš samostalni snimak?

Na tom polju sam malo stao. Pored ogromnog broja svirki, angažmana i sadašnjeg posla trenutno nemam vremena za stvaranje svojih kompozicija. Uvijek je tu par tema u glavi koje čekaju da se zapišu, snime. Ostaviću ih još malo, neka sazru. Možda je to i potrebno u ovom trenutku.

Dordije NJUNJIĆ